Kärol Minnik

REHABILITATSIOONI- JA TEGEVUSKESKUS INTELLEKTIPUUDEGA TÄISKASVANUTELE

LÕPUTÖÖ

Arhitektuuriinstituut
Rakendusarhitektuur
Juhendajad: Ott Kadarik, Mihkel Tüür

Tallinn 2026

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kärol Minnik, annan Tallinna Tehnikakõrgkoolile (edaspidi kõrgkool) tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

"REHABILITATSIOONI- JA TEGEVUSKESKUS INTELLEKTIPUUDEGA TÄISKASVANUTELE"

1) reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada ja teha üldsusele kättesaadavaks Tallinna Tehnikakõrgkooli digiarhiivi DSpace kaudu;
2) reprodutseerimiseks pärast piirangu lõppu juhul, kui instituudi direktori korraldusega on kehtestatud lõputöö avaldamisele tähtajaline piirang.

Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile ja kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid ega muid õigusi.

Autorideklaratsioon

Mina, Kärol Minnik, tõendan, et lõputöö on minu kirjutatud. Töö koostamisel kasutatud teiste autorite, sh juhendaja ja iseenda varasematele teostele on viidatud õiguspäraselt. Kõik isiklikud ja varalised autoriõigused käesoleva lõputöö osas kuuluvad autorile ainuisikuliselt ning need on kaitstud autoriõiguse seadusega.

(allkirjastatud digitaalselt)

Juhendajad: Ott Kadarik, Mihkel Tüür
Töö vastab lõputööle esitatavatele nõuetele.

(allkirjastatud digitaalselt)

Lõputöö on kaitsmisele lubatud instituudi direktori korraldusega.
(allkirjastatud digitaalselt)

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....5
1. TEOREETILINE OSA.....6
1.1 Teema valik ja põhjendus.....6
1.2 Probleemipüstitus ja projekti eesmärgid.....7
1.3 Ülevaade projekti teemaga seonduvatest teoreetilistest aspektidest.....8
1.3.1 Päevahoiuteenus.....8
1.3.2 Erivajaduse definitsioon.....9
1.3.3 Puude definitsioon.....10
1.3.4.1 Intellektipuude erinevad raskusastmed.....11
1.3.5 Liitpuude definitsioon.....11
1.3.6 Ligipääsetav arhitektuur.....11
2. JUHTUMIUURINGUD.....13
2.1 Arvo Pärdi Keskus.....13
2.2 Wooden Forest.....15
2.3 Paimio sanatoorium.....18
3. PROJEKTLAHENDUSE SELETUSKIRI.....23
3.1 Asukoht.....23
3.1.1 Asukoht ja selle põhjendus.....23
3.1.2 Asukoha ajalugu.....24
3.1.2 Lähipiirkonna analüüs.....27
3.3 Idee ja kontseptsioon.....36
3.3.1 Arenguprotsess.....36
3.3.2 Väliruumi lahendus.....39
3.4 Asendiplaaniline osa.....43
3.4.1 Liikluskorraldus ja parkimine.....44
3.4.2 Katendid.....44
3.4.3 Haljastus ja heakord.....44
3.4.4 Jäätmekäitlus.....44
3.4.5 Sademevesi.....45
3.5 Arhitektuuriline osa.....45
3.6 Konstruktiivne osa.....48

3.6.1 Kavandatav hoone konstruktsioonid.....49
3.6.1.1 Vundament ja põrand..... 49
3.6.1.2 Välisseinad.....50
3.6.1.2 Siseseinad.....50
3.6.1.2 Vahelagi:..... 51
3.6.1.2 Katuslagi.....51
3.7 Tehnovarustus.....52
3.8 Tuleohutus.....52
3.9 Tehnilised näitajad.....52
KOKKUVÕTE.....54
SUMMARY..... 56
KASUTATUD ALLIKAD..... 57

SISSEJUHATUS

Käesolev eskiisprojekt on Tallinna Tehnikakõrgkooli rakendusarhitektuuri eriala lõputöö. Lõputöö keskendub Nõmmele rehabilitatsiooni- ja tegevuskeskuse loomisele intellektipuudega täiskasvanutele.

Töö eesmärk on pakkuda intellektipuudega täiskasvanutele integreeritud rehabilitatsiooni- ja tegevuskeskuse teenuseid, et jätkata peale õpingute lõpetamist igapäevaelu-, töö- ja sotsiaalsete oskuste arendamisega ning toetada iseseisvat toimetulekut. Teema valik tuleneb aktuaalsest ühiskondlikust puudujäägist. Nõudlus erivajadustega inimestele suunatud teenuskohtade järele ületab riigis pakutavat.

Käesoleva teema olulisus seisneb selles, et see võimaldab uurida, kuidas arhitektuur ja ruumiline planeerimine saavad toetada individuaalset toimetulekut ja sotsiaalset kaasatust, pakkudes lahendusi, mis loovad sidusama ja kaasavama ühiskonna.

Lõputöö koosneb teoreetilisesest uurimuslikust osast ning arhitektuursest projektist. Teoreetiline osa annab ülevaate päevahoiuteenuse olemusest, erivajaduse ja puude mõistest, sealhulgas intellektipuude erinevatest raskusastmetest ning liitpuude käsitlusest. Lisaks on toodud välja ligipääsetava arhitektuuri põhimõtted ning nende roll kaasava keskkonna kujundamisel. Arhitektuurne projekt keskendub nende põhimõtete rakendamisele, pakkudes kaasaegseid ja funktsionaalseid ruumilahendusi, mis lähtuvad kasutajate vajadustest. Projekti toetavad valitud referentsobjektid, mis toetavad teoreetiliste seisukohtade rakendamist arhitektuurses lahenduses. Referentshooneteks on võetud nii Eesti kui välismaa näiteid nagu näiteks: Arvo Pärdi keskus, *Wooden Forest* ja Paimio sanatoorium.

1. TEOREETILINE OSA

1.1 Teema valik ja põhjendus

Käesoleva lõputöö teema keskendub intellektipuudega noortele täiskasvanutele suunatud rehabilitatsiooni- ja tegevuskeskuse kavandamisele. Kavandatava hoone eesmärk on pakkuda intellektipuudega täiskasvanutele integreeritud rehabilitatsiooni- ja tegevuskeskuse teenuseid, et jätkata peale õpingute lõpetamist igapäevaelu-, töö- ja sotsiaalsete oskuste arendamisega ning toetada iseseisvat toimetulekut.

Lõputöö teema valikul oli autoril algusest peale soov tegeleda sotsiaalselt olulise teemaga. Eestis on ootejärjekordades sadu täiskasvanud erivajadustega inimesi, kellel puudub koht, kus sotsialiseeruda, veeta aega teistega, õppida ning areneda ka peale koolitee lõpetamist. Erivajadustega inimestele on töö tegemine samamoodi väga oluline ning annab neile killukene rõõmutunnet, saades panustada nii ühiskonda kui ka ise midagi päriselt ära teha. Sellest tulenevalt oli autori soov ühildada nii sotsiaalne suhtlus, rehabilitatsioon kui ka kaitstud töö tegemine kokku üheks terviklikuks lahenduseks. Tänapäeval ei soosita enam suuri õppe-/päeva-/tegevuskeskusi siis teadis autor, et soovib kindlasti luua midagi kogukondlikumat. Autori arvates peab olema see koht, kus inimesed tunnevad ennast hästi, tagades seda läbi ruumikogemuse, mis kohaneb inimese järgi, mitte inimene ruumi järgi.

Teema valik tuleneb aktuaalsest ühiskondlikust puudujäägist. Erivajadustega inimestele suunatud teenuskohtade järele ületab nõudlus riigis pakkumist. Praegused olemasolevad keskused töötavad maksimaalse täituvusega, mistõttu uue kliendi vastuvõtmine eeldab sageli järjekorda jäämist. [1, lk 8-17]

Eestis on intellektipuudega inimestele mõeldud teenuskohtadest suur puudus ning erihoolekandeteenuste järjekorras ootajate arv on aastatel 2018–2024 pea kahekordistunud, seda kinnitab ka riigikontrolli audit. Igapäevaelu toetamine, päevakeskuse teenus ja muud toetavate päevateenuste ootejärjekorrad kasvasid nelja aastaga umbes 832 inimeselt 1614 inimeseni. Samuti peegeldub Tallinnas, mis on suurim omavalitsus, sama olukord, kus ootavad järjekorras teenusele pääsemist sajad inimesed. [1, lk 8-17]

Käesoleva teema olulisus seisneb selles, et see võimaldab uurida, kuidas arhitektuur ja ruumiline planeerimine saavad toetada individuaalset toimetulekut ja sotsiaalset kaasatust, pakkudes lahendusi, mis loovad sidusama ja kaasavama ühiskonna.

Samuti on teema autorile lähedane ning nähes kõrvalt, kuidas tegu on tõesti murekohaga ning sotsiaalse puudujäägiga, otsustas autor külastada silmaringi laiendamise ning teadmiste saamise eesmärgil mitmeid erinevaid tugikeskuseid ja MTÜ Tugiliisut ning konsulteeris EPIKODA erialaspetsialistidega. Lisaks suhtles autor Eesti endise Sotsiaalministri Signe Riisaloga ning sai veelgi enam kinnitust, et mõte liigub olulise teema suunas ja puudujääki ei kinnita mitte ainult statistika, vaid ka eriala töötajad ja spetsialistid.

1.2 Probleemipüstitus ja projekti eesmärgid

Intellektipuudega noortele on Eestis teenuste kättesaadavus ja mitmekesisus piiratud, mis kajastub nii riiklikes analüüsides kui ka pikkades ootejärjekordades. Eestis on mitmeid erihoolekandeteenuseid, mis pakuvad päevahoolekande või ööpäevaringset teenust. Nagu eelnevalt mainitud, on siiski väga palju neid noori, kellel puudub koht, kuhu peale kooli lõpetamist edasi suunduda, sest nõudlus ületab pakkumist. Selleks oli autoril soov kavanda keskkond, mis toetab arengut, iseseisvuse kujunemist ning aktiivset osalemist ka ühiskonnas. [1,lk 8-17]

Kooliõpingud lõpetades on eriti oluline edasine arengu jätkamine. Pärast erihariduse lõppu kaob inimese ümber varasem tugistruktuur ning sellele ei pruugi tihtipeale järgneda uut keskkonda, mis toetaks sotsiaalset ja töövõime toimetulekut ja iseseisvuse arengut.

Lisaks funktsionaalsele puudujäägile esineb murekoht ka olemasolevate hoonete ja asutuste ruumide kvaliteedis. Paljud olemasolevad keskused on kavandatud institutsioonilise loogika alusel ning mitmed olemasolevad hooned on vananenud. JUKSi hoone puhul toodi sealsete töötajate poolt välja, et neil puuduvad reaalsed ligipääsuvõimalused, mis toetaksid liikumispuudega inimeste liikumist. MTÜ Tugiliisus viiakse õppetegevus läbi maa-aluses keldris, kuhu ligipääs on järsust trepist. Kõige uuem projekt, mis on alles ehituses, on Käo maja, mis võtab arvesse erinevaid seniseid puudujääke ja on kogukondlikumal põhimõttel projekteeritud keskus. [2]

Suuresti ei seisne murekoht ainult teenusekohtade puudumises vaid ka vajadusest uue lähenemisega hoonete järgi, kus on põimitud omavahel tegevuskeskusele lisaks mõni muu funktsioon, mis looks hoonele ristkasutust ja erinevate inimeste põimumist. [1, lk 24-36]

Läbi ruumilise mitmekesisuse on eesmärk vältida institutsionaalsust ning toetada loodud keskkonna tajumist turvalise, kuid avatud ja arendavana. Selline lähenemine võimaldab

käsitleda erivajadustega inimeste toetust loomuliku osana elust, mitte eraldiseisva süsteemina.

Kavandatava hoone eesmärk on leevendada olemasolevat sotsiaalset puudujääki, keskendumata olemasolevate teenuste puudulikkusele, vaid pigem nende täiendamisele, luues kogukonnapõhise keskkonna, kus on omavahel põimitud õppimine, töötamine ja sotsiaalne areng. Kavandatav hoone ei käsitle teenuse tarbijaid passiivse kasutajana vaid aktiivse osalejana, kelle arengut toetatakse nii tegevuste kui loodud keskkonna kaudu.

Hoone on suunatud eeskätt kooli lõpetanud intellektipuudega noortele täiskasvanutele, et nad saaksid jätkata õppetööd, kinnitamaks koolis varem õpitut, et liikuda iseseisvama ja parema "mina" suunas. Tegevuskeskusesse toimub tavaliselt kliendi suunamine riigi poolt umbes kolmeks kuni viieks aastaks. Kui pikaks suunamisotsus tehakse, ei ole kindlat ajajärku seadusega reguleeritud, küll aga praktikas sõltub see kliendist ja tema vajadustest. Peale selle aja täitumist vaadatakse taaskord üle, kuidas inimesel on läinud ja tehakse edasised otsused, kas jätkab samas asutuses või liigub mujale. [3]

Puude astmeid on mitu erinevat, sõltuvalt raskusastmest, konsulteerides erinevate tegevusjuhendatega sai selgeks, et piiritlemine ei oleks mõistlik. Tegevuskeskus on suunatud nii mõõdukale, keskmisele kui ka sügavale intellektipuudega täiskasvanule. Kuna teenusele tulevad inimesed, kes tunnevad, et see koht on neile sobilik ja/või on nad riigi poolt sinna suunatud, siis ei ole õige juba eos piiritleda raskusastme järgi inimeste nii-öelda teenusele sobivust, sest kedagi ei suunata teenusele, kui nähakse, et see talle ei sobi.

1.3 Ülevaade projekti teemaga seonduvatest teoreetilistest aspektidest

1.3.1 Päevahoiuteenus

Päevahoiuteenus tegevuskeskustes on suunatud kerge, mõõduka, raske, sügava, muu täpsustatud või täpsustamata intellektipuudega inimestele, kes vajavad pidevat hooldust või järelevalvet, kuid kes igapäevaselt elavad kodus, koos oma lähedastega. Erihoolekandeteenust käiakse kasutamas inimese enda või tema lähedaste vajadusele vastavalt. [4]

Teenuse eesmärgiks on tagada inimese parim võimalik iseseisev toimetulek ja areng läbi igapäevaelu- ja tööoskuste kujundamise, toimetuleku toetamise ning lähedaste nõustamise. Teiseks oluliseks eesmärgiks on ka vähendada lähedaste hoolduskoormust,

et toetada nende tööturul püsimist ning kolmandaks võimaldada jätkata elamist koduses keskkonnas vastavalt individuaalsetele vajadustele, et lükata seekaudu edasi ööpäevaringselt hoolekandeasutusse elama asumist. [4]

1.3.2 Erivajaduse definitsioon

Sotsiaalministeerium defineerib erivajadust järgnevalt: "Erivajadust võib määratleda inimese kehalise, vaimse või käitumusliku kõrvalekaldena, mille korral inimene vajab oma võimete arendamiseks ja rakendamiseks erilisi tingimusi, erivahendeid ja erikohtlemist." [5]

Erivajadusega inimest defineeritakse sageli isikuks, kes erineb keskmisest inimesest oma vaimsete võimete, kommunikatsioonivõimete, sensomotoorsete võimete, emotsionaalse ja käitumise arengu või füüsiliste oskuste poolest sedavõrd, et vajab tegevuste ja õppeprotsesside kui ka kehalise tegevuse jaoks kohandamist. Siinkohal on oluline teada, et puue on alati seotud erivajadusega, aga erivajadus ei tähenda tingimata puuet. [5]

Nii Eestis kui ka laiemalt maailmas on erivajaduse mõiste kasutusel haridusliku erivajaduse (HEV) kontekstis. Rääkides puudega inimeste erivajadusest, peetakse enamasti silmas just eriliste tingimuste loomist, sealhulgas füüsilise keskkonna kohandamist, et puudega inimene tunneks ennast loodud keskkonnas võimalikult hästi. Kui loodud hoone võtab arvesse erivajadustega inimeste vajadusi, siis ta sobib kasutamiseks lastele, eakatele või ajutise erivajadusega inimestele, kellel ei ole puuet, aga kes eelistavad ohutut ja mugava ligipääsuga hoonet erinevatele teenustele. [5]

Eesti Statistikaameti kodulehel on välja toodud erivajadustega inimeste osakaal ühiskonnas ning pöörates sellel tähelepanu ning seda analüüsides on märkimisväärselt kahju tõdeda, et ühiskonnas on üpris palju erivajadustega noori. Tegeledes selle murekohaga praegu, saame tulevikuks edasiõppevõimalusi luua ka neile noortele, kes täna alles koolis õpivad. [6]

THV23: PUUDEGA INIMESED, 1. JAANUAR | Aasta, Maakond, Vanuserühm ning Sugu

		Kokku			0-15			16-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60-62			63 ja vanemad		
		Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised
2025	Kogu Eesti	107 934	46 212	61 722	9 177	6 124	3 053	4 052	2 478	1 574	1 867	1 153	714	2 583	1 499	1 084	3 130	1 797	1 333	3 376	1 898	1 478	4 044	2 255	1 789	5 340	2 819	2 521	7 310	3 731	3 579	6 053	2 957	3 096	61 002	19 501	41 501
	Harju maakond	30 999	13 590	17 409	3 456	2 280	1 176	1 324	798	526	592	364	228	807	458	349	1 114	626	488	1 098	610	488	1 228	700	528	1 528	790	738	2 041	981	1 060	1 741	806	935	16 070	5 177	10 893
	...Tallinn	22 605	9 684	12 922	2 331	1 557	774	921	553	368	421	261	160	600	333	267	854	474	380	840	467	373	933	533	400	1 124	570	554	1 481	685	796	1 257	563	694	11 644	3 688	8 156
	Hiiu maakond	567	283	304	45	29	16	22	13	9	5	5	0	13	9	4	19	12	7	16	9	7	15	9	6	30	13	17	39	26	13	22	8	14	341	130	211
	Ida-Viru maakond	15 971	6 058	9 913	954	639	315	444	272	172	199	127	72	288	170	118	390	245	145	498	287	211	581	319	262	691	357	334	931	448	483	825	348	477	10 170	2 846	7 324
	Jõgeva maakond	3 123	1 401	1 722	262	160	82	140	76	64	99	38	21	91	50	41	86	46	40	120	60	60	153	90	63	204	97	107	252	124	128	220	116	102	1 536	522	1 014
	Järva maakond	3 852	1 569	2 283	212	149	63	123	70	53	59	39	20	65	37	28	81	48	33	90	52	38	127	61	66	168	87	81	290	149	141	230	125	105	2 407	752	1 655
	Lääne maakond	1 525	745	780	135	95	40	74	45	29	42	30	12	46	27	19	57	27	30	47	26	21	65	25	30	87	53	34	114	61	53	104	54	50	754	292	462
	Lääne-Viru maakond	5 422	2 435	2 987	489	314	175	247	157	90	110	62	48	149	100	49	150	82	68	185	98	87	243	137	106	331	161	170	417	217	200	365	188	177	2 736	919	1 817
	Põlva maakond	7 543	3 245	4 298	582	369	213	290	188	102	130	67	43	177	96	81	217	120	97	238	132	106	273	147	126	400	223	177	551	272	279	473	239	234	4 212	1 372	2 840
	Pärnu maakond	4 038	1 784	2 254	213	154	59	96	58	38	52	27	25	94	56	38	105	61	44	93	64	31	134	78	56	172	102	70	278	156	122	242	125	117	2 557	903	1 654
	Rapla maakond	2 457	1 198	1 269	215	152	63	108	77	31	47	28	19	60	33	27	81	40	41	88	48	40	93	58	35	128	76	52	237	121	116	136	74	62	1 264	481	783
	Saare maakond	2 796	1 212	1 584	198	133	65	103	57	46	48	25	23	68	38	30	79	45	34	61	37	24	77	45	32	121	65	56	191	101	90	153	83	70	1 697	583	1 114
	Tartu maakond	15 196	6 409	8 787	1 493	1 024	469	992	366	226	265	157	108	399	202	197	359	213	146	403	225	178	496	259	237	729	391	338	903	496	407	696	330	366	8 896	2 756	6 140
	Valga maakond	4 171	1 779	2 392	284	177	107	140	88	52	75	54	21	98	71	27	115	58	57	144	76	68	177	97	80	207	105	102	278	147	131	241	138	103	2 412	768	1 644
	Viljandi maakond	4 884	2 201	2 683	382	252	130	202	123	79	107	65	42	149	79	70	147	88	59	171	103	68	194	120	74	268	143	125	355	196	159	261	138	123	2 648	894	1 754
	Võru maakond	5 128	2 229	2 899	244	169	75	140	86	54	75	44	31	109	67	42	118	77	41	108	64	44	179	95	84	267	155	112	415	236	179	328	174	154	3 145	1 082	2 083
	Ei ole jaotatud maakonna järgi[*]	262	104	158	13	8	5	7	4	3	2	1	1	10	6	4	12	9	3	9	7	2	9	5	4	9	1	8	18	10	8	16	9	7	157	44	113

Märkused

Joonis 1. Puudega inimeste arv 1.jaanuari seisuga. Allikas: Eesti statistika koduleht.

1.3.3 Puude definitsioon

Puude täpsem definitsioon on välja toodud puuetega inimeste Sotsiaalhoolekande seaduses. Selle kohaselt on puue inimese füsioloogilise, anatoomilise, psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis tõkestab koostoimes erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsetel alustel. [3]

Ajutine tervisekahjustus ei ole puue. Seetõttu ei tuvastata ka puuet ainuüksi ravivajaduse põhjal. Puue on pikaajaline väljakujunenud, raskesti tagasipööratav või pöördumatu seisund, mille korral esineb püsiva iseloomuga keha mistahes struktuuri puudulikkus või häire (üks või mitu) või, mille tõttu inimese toimetulek on tavaolukordades piiratud, või, mille tõttu inimene vajab kõrvalabi ja/või abivahendeid. [7]

Puudega inimene on isik, kellel on pikaajaline füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline kahjustus, mis võib koostoimel erinevate takistustega tõkestada inimese täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel. Puue on ajas muutuv mõiste ning vaegustega isikute ning suhtumuslike ja keskkondlike takistuste vastasmõju tagajärg. [7]

Puue võib olla ajas muutuv, kuna inimese seisukord, toimetulek ja keskkond võivad muutuda. Erinevad puuded on: liikumispuue, nägemispuue, kuulmispuue ja intellektipuue. [7]

1.3.4 Intellektipuude definitsioon

Intellektipuue ehk vaimupuue ei ole haigus, vaid püsiv seisund, mis avaldub lapseeas umbes 2%-l elanikkonnast. Vaimupuue on täpselt samasugune inimese eripära nagu näiteks andekus või andetus mingis kindlas valdkonnas. Intellektipuudega inimesel on piiratud erinevad võimed nagu kõne, motoorika, tunnetus, ja sotsiaalsed võimed. Põhjuseid on erinevaid, näiteks sünnieelne kahjustus, sünnitrauma, ajukahjustus, halvad keskkonnatingimused esimesel eluaastal. [8]

Toimetulekuks tööl ja igapäevaelus vajavad intellektipuudega inimesed pidevalt teiste inimeste toetust. Nende jaoks on oluline, et informatsioon ja suhtlemine toimub lihtsas keeles. Intellektipuudega inimeste jaoks on kogu elu vältel vajalik saada iseseisvat toimetulekut toetavat teenust nagu näiteks erihoolekande teenus. [8]

1.3.4.1 Intellektipuude erinevad raskusastmed

Intellektipuue võib olla esmane kui ka kaasnev puue. Intellektipuue võib olla erineva raskusastmega: kerge, mõõdukas, raske või sügav. 85-87% juhtudel on tegemist kerge intellektipuudega, 10% mõõduka intellektipuudega, 3-4% raske intellektipuudega ja 1-2% sügava intellektipuudega. Kerge intellektipuudega inimesed saavad suhteliselt iseseisvat elu elada, kui keegi neid toetab. Raske intellektipuudega inimesed on tugiisikust täiesti sõltuvad. [9], [10]

1.3.5 Liitpuude definitsioon

Liitpuue tähendab seda, et inimesel on vähemalt kaks erinevat puuet. Lisaks põhipuudele on inimesel ka kaasnev puue, näiteks: liikumispuue ja intellektipuue. Sellises olukorras määratakse raskusaste liitpuude korral kõige raskema tervisekahjustuse järgi. [11]

1.3.6 Ligipääsetav arhitektuur

Viimastel aastakümnetel on disainis ja arhitektuuris esile kerkinud kontseptsioon, mis rõhutab ligipääsetavust ja kasutajate mitmekesisuse arvestamist. Algselt keskenduti erinevate füüsiliste takistuste eemaldamisele, nagu trepid, kitsamad uksed ja muud ruumikasutamist piiravad tegurid. Tänapäeval on see tuntud kui universaalne disain ja kaasav disain. [12]

Universaalse disaini põhimõte seisneb selles, et arhitektuur peab olema intuitiivselt arusaadav, paindlik ning võimalikult lihtsalt kasutatav. Arhitektuursete lahenduste loomisel tuleb arvestada eri kasutaja vajadusi, sealhulgas ka vaimse või kognitiivse erivajadusega inimesi, tagades lihtsa orienteerumise ja selgete juhistega keskkonna. Kaasava disaini lähenemine rõhutab erinevate kasutajate aktiivset kaasamist protsessi, eesmärgiga tagada kohanemisvõimeline ruumiahendus, mis arvestab eri inimeste võimetega. [12]

Arhitektuuri võib pidada inimõiguslikuks küsimuseks, mis võimaldab kõigil inimestel ühiskonnas täielikult osaelda, edendades iseseisvamat liikumist ning teadlike otsuste tegemist. Mitmekülgne ning ligipääsetav ruum mitte ainult ei toeta intellektipuudega inimesi, vaid loob turvalise ning selgesti mõistetava ja iseseisvat tegutsemist soosiva keskkonna. [12]

Erinevaid tegevus- ja päevakeskusi külastades, erialaspetsialistidega konsulteerides ning materjalidega tutvudes, kaardistas autor peamised aspektid, millele tähelepanu pöörata, et luua arhitektuurne lahendus, mis toetab ruumis inimeste kuuluvustunnet ega takista seda, sõltumata nende eripäradest

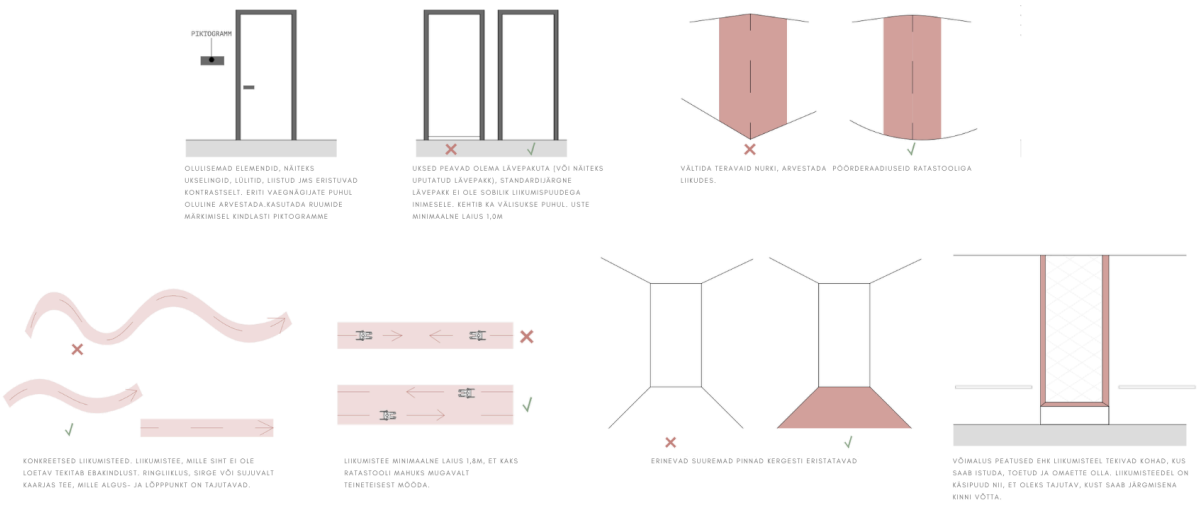

Joonis 2. Ruum, mis toetab või tõkestab positiivset ruumikogemus intellektipuudega inimestel. Autori joonis

2. JUHTUMIUURINGUD

2.1 Arvo Pärdi Keskus

Arvo Pärdi Keskuse arhitektideks on Hispaania arhitektuuribüroost Nieto Sobejano Arquitectos arhitektid Fuensanta Nieto ja Enrique Sobejano. Nende sõnul peegeldab hoone erinevate arhitektuuriliste vahendite läbi Arvo Pärdi muusikale omast vaikust ja geomeetriat. Samuti lähtub hoone arhitektuur ümbritsevast maastikust, läbi mille on loodud täiuslik tasakaal Arvo Pärdi loomingu ja metsakeskkonna vahel. [13]

Foto 1. Autor: Tõnu Tunnel. Allikas: Arvo Pärdi Keskus

Arvo Pärdi Keskus on pindalalt 2348 m² täisnurgata ning mitme sisehooviga hoone, kus asuvad lisaks arhiivi- ja tööruumidele ka raamatukogu, näitusteala, 150-kohaline kammersaal, õppeklassid ja videoruum. Ehitusmaterjalidena on kasutatud looduslähedasi materjale: puit, betoon ja klaas. [13]

2014.aastal tunnustati rahvusvahelisel arhitektuurivõistlusel Arvo Pärdi Keskuse hoone võitjaks võistlustöö “Tabula”. Hoone ehitusprojekt valmis koostöös Eesti arhitektuuribürooga Luhse & Tuhal. [13]

Foto 2. Autor: Tõnu Tunnel. Allikas: Arvo Pärdi Keskus

Arvo Pärdi Keskuse juures kõnetas autorit enim, kuidas läbi ruumilahenduse on loodud keskkond, mis pakub kõigile külastajatele võimaluse ruumi mugavalt kogeda. Läbi arhitektuurilise lahenduse on ruumis loodud sujuv liikumine ning erinevad sisehoovid. Arhitektuuriline lähenemine on huvitav, sest hoone sulandub ja mingil määral justkui kaob looduskeskkonda. Siseruum on helge ja looduslähedane, mis loob tugeva sideme sise- ja väliruumi vahel, toimides ühtse, mitte eraldiseisvana.

Foto 3. Autor: Tõnu Tunnel. Allikas: Arvo Pärdi Keskus

2.2 Wooden Forest

1978. aastal valminud hoone koosnes mitmest eri sissepääsust ning hiljem laiendati seda L-kujulise koridoriga, tänu millele loodi üks keskne sissepääs. Koridorides on säilitatud algsed vertikaalsed puitelemendid, mis loovad looduslähedase ruumitunde. Koridor viib avatud aatriumisse, kust avanevad vaated keskuse ümber rajatud välialale. Hoone renoveerimisel prooviti säilitada erinevaid algseid detaile ning kogu protsess põhines jätkusuutlikul mõtteviisil. Andrea Möhn Architects tegeles hoone sisearhitektuurse projektiga, kaasates projekteerimisprotsessi ka kliendid, arvestades just nende vajadustega ning proovides nende ettepanekuid ja soove uude projekti integreerida. [14]

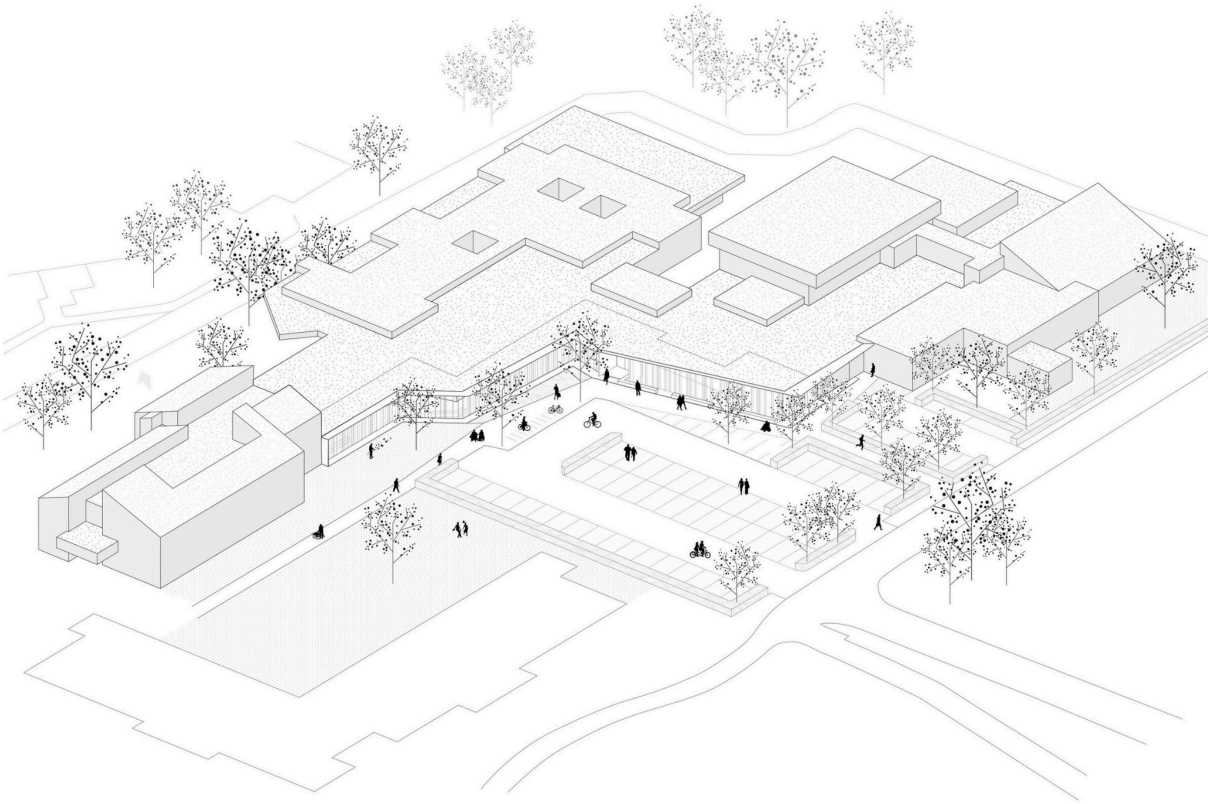

Joonis 3. Autor: *AM_A Andrea Möhn Architects*. Allikas: *Archello*

Wooden Forest asub Hollandi südames, Ipse de Bruggenis kaunil mõisaalal. Tegu on meditsiinikeskusega, mis on suunatud vaimupuudega täiskasvanutele. Keskuses on üle 400 kliendi, kellele osutatakse teenust päevakeskuse poolt. Hoonel on lai valik erinevaid meditsiini- ja teraapiateenuseid. Keskus on lõimunud kohaliku kogukonnaga, mis julgustab sealseid kliente kogukonna elus osalema. Kohalikud elanikud saavad kasutada keskuse meditsiini- ja spordirajatisi, sealhulgas taastusravibasseini, kus toimuvad laste ujumistrennid. [14]

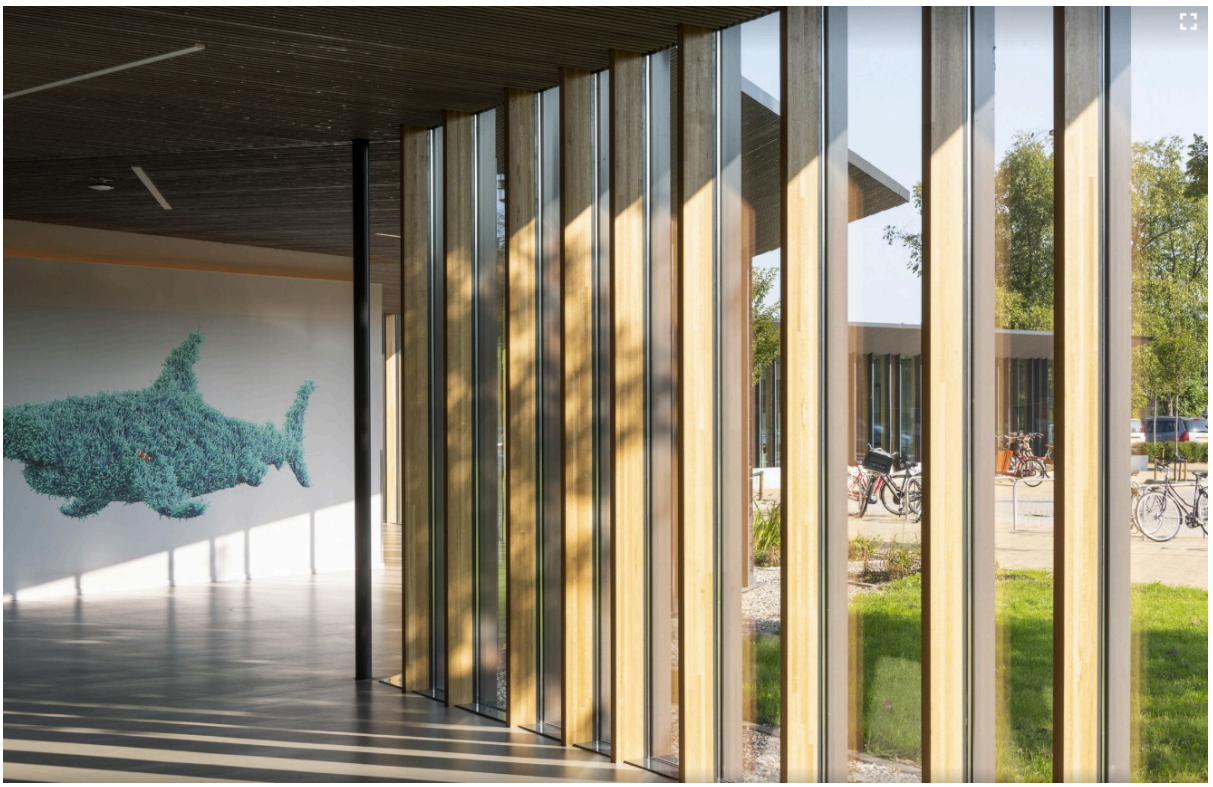

Foto 4. Autor: Herman Zonderland. Allikas: *Archello*

Selle hoone puhul kõnetas autorit kõige enam see, kuidas päevakeskus on kogukonnapõhine, nii enda mastaabilt kui ka visioonilt. Päevakeskusele lisaks pakub hoone võimalusi ka kogukonnale, erinevaid teraapiateenuseid ja lastele treeningvõimalusi. See on kindlasti miski, mida autor soovis ka enda projekti kaasa võtta, et lisaks päevakeskusele on hoonel veel lisasihtotstarve, mis toob kokku erinevaid inimesi, luues läbi selle veelgi enam sotsiaalselt aktsepteerimist kõigi suhtes.

Foto 5. Autor: Herman Zonderland. Allikas: *Archello*

2.3 Paimio sanatoorium

Soomes asuv 1933. aastal valminud Paimio Sanatoriumi arhitektideks on Alvar ja Aino Aalto. Algselt tuberkuloosisanatooriumina loodud hoone on viimastel aastatel toiminud hoopis laste rehabilitatsioonikeskusena. [15]

Foto 6. Autor: Paimio Sanatorium. Allikas: *Scan Magazine.*

Alvar Aalto Paimio sanatoorium Soomes on positiivne näide heast ligipääsetavast ruumikogemusest. Alvar Aalto kavandas iga väiksemagi detaili patsiendi seisundist lähtudes, olgu selleks toolide kaldenurgad, treppide sammupikkused, valguse peegeldus seinal või materjalide pehmus. Kõik oli väga läbimõeldud, et toetada keha ja vaimu paranemist. Tegu ei olnud lihtsalt haiglaga, vaid tervenemise ruumiga. [16]

Foto 7. Autor: Suvi Kesäläinen. Allikas: *FinnishDesignShop.*

Paimio sanatoorium loob kuuluvustunde kõigile inimestele, kus ruum ei rõhuta patsiendi nõrkust, vaid toetab tema kohalolu ja väärikust. [17] Selle referentshoone puhul kerkib esile aspekti, kuidas arhitekt mõtles algusest peale ligipääsu tagavatele faktoritele. Selline lähenemine ei ole mitte ainult meditsiiniliste hoonete projekteerimisel oluline, vaid ka kõigi teiste hoonete puhul. Oluline on luua keskkond ja ruum, kus iga inimene tunneb end hästi ja ei tekitaks tunnet, et inimene ei sobi sinna. Selle näite puhul kerkib esile mõte, et oluline on luua keskkond, mis on loodud inimesele, mitte inimene ei ole loodud keskkonnale.

Foto 8. Autor: Suvi Kesäläinen. Allikas: *FinnishDesignShop.*

Foto 9. Autor: Suvi Kesäläinen. Allikas: *FinnishDesignShop.*

3. PROJEKTLAHENDUSE SELETUSKIRI

3.1 Asukoht

3.1.1 Asukoht ja selle põhjendus

Käesoleva eskiisprojekti asukohaks valis autor Tallinnas, Nõmmel, paikneva krundi, aadressil Hommiku tn 4c. Tegu on hoonestamata kinnistuga. Ümbruses paiknevad eramud, kõrval kinnistul asub Püha Johannese kool ja lasteaed, ning kinnistuga samale tänavale jääb ka Lauliku lasteaed. Valitud krundi väärtus paikneb eelkõige selle looduslikus keskkonnas, mis on ühtepidi vaikne ja rahulik ala, kuid samal ajal potentsiaalselt mugava ligipääsuga nii linnaosa elanikele kui ka teistele kaugemalt tulijatele.

Joonis 4. Asukoht. Autori joonis

Asukoha otsimisel kõnetas autorit enim just Nõmme linnaosa. Esiteks on Nõmme linnaosa ainulaadse metsa- ja aedlinnamiljööga rohelust väärtustav piirkond. Teiseks väga oluliseks aspektiks mängis rolli just hea ühistransport, mis loob kiire ühenduse Nõmme ja teiste linnaosade vahel, nii raudtee kui ka peamiste magistraalide kaudu. Lisaks ühendavad kogu linnaosa erinevaid asumeid kaunid rohealad. [18]

Joonis 5. Asukohaskeem. Allikas: Autori joonis

Autor konsulteeris Nõmme linnaosa arhitektiga ning arutleti pakutud diplomitöö teema sobilikkuse üle just valitud piirkonna suhtes. Nõmme linnaosa arhitektilt sai autor kinnitust sellele, et asukoht on täiesti lubatud ja et on isegi huvitav analüüsida selle asukoha potentsiaali, kuidas rehabilitatsiooni- ja tegevuskeskus intellektipuudega inimestele võiks antud looduskeskkonna ning kõrvalasuva koolihoonega suhestuda.

3.1.2 Asukoha ajalugu

Nõmme ajalugu sai alguse 1873.aastal, kui Nikolai von Glehn, kes oli toona Jälgimäe mõisa omanik, andis maad kooliõpejata Johan Pihelmannile. Nõmme ruumiline areng jagunes kaheks keskuseks. Üheks alaks oli Glehni lossi ümbrus ning teine ala raudteejaama piirkond, mis arenes suhteliselt iseseisvalt. Nikolai von Glehn proovis kruntide jagamisel välja kujundada ka tulevase asula struktuuri, võttes arvesse nii sotsiaalseid kui rahvuslikke kihistumsi. Seega tekkis jaotus nii, et raudteest lõuna poole jäi peamiselt suvilate ala, kuhu asusid elama valdavalt sakslased ning põhja poolde asusid elama jõukamad eestlased ja baltisakslased. [19]

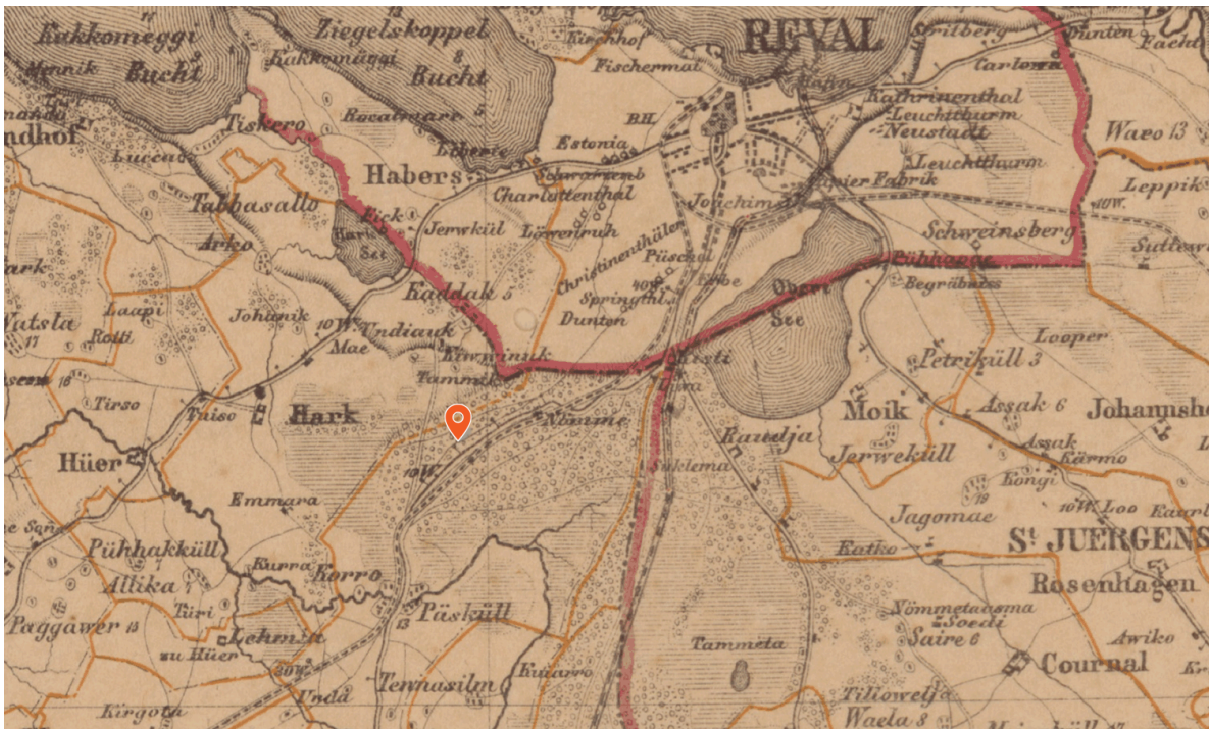

Joonis 6. Eestimaa/Liivimaa 1884 kaart. Allikas: Maa- ja Ruumiameti kaart

Nõmme varasem ruumiline struktuur on nähtav 1939. aasta linnaplaanil [18]. Valitud kinnistu paiknes kunagi 1939. aastal koostatud Nõmme linna plaani kohaselt sõjaministeeriumi halduses olnud territooriumil, mis osutab ala varasemale militaarsele tegevusele. [20]

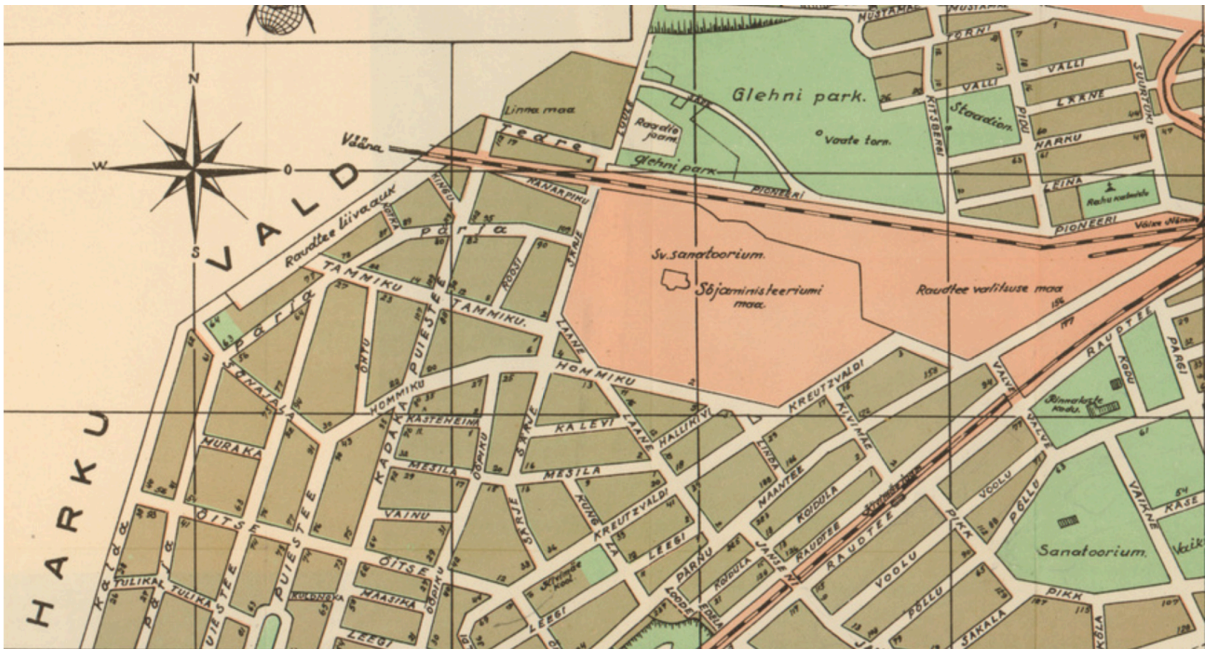

Joonis 7. Nõmme linna plaan. Allikas: Digar

1930. aastal kujunes Nõmmest välja väikelinn, millel oli tugev kohalik identiteet ning infrastruktuur. Nõmmel oli mitmeid avalikke teenuseid, toimiv omavalitsus ja kultuuriasutused, mis kõik viitas klassikalise linna tunnustele. 1940. aastal liideti Nõmme Tallinnaga, mille eesmärgiks oli tasakaalustada sotsiaalruumilisi erinevusi suurema linnasüsteemi sees.

1980. aastate lõpus sai alguse Nõmme kohaliku identiteedi taastumine, mida toetasid erinevad kogukondlikud algatused. 1981. aastal anti Nõmmele Tallinna linnaosa staatus ning koos haldusreformiga kujunes selles välja ametlikult piiratud omavalitsus. [19]

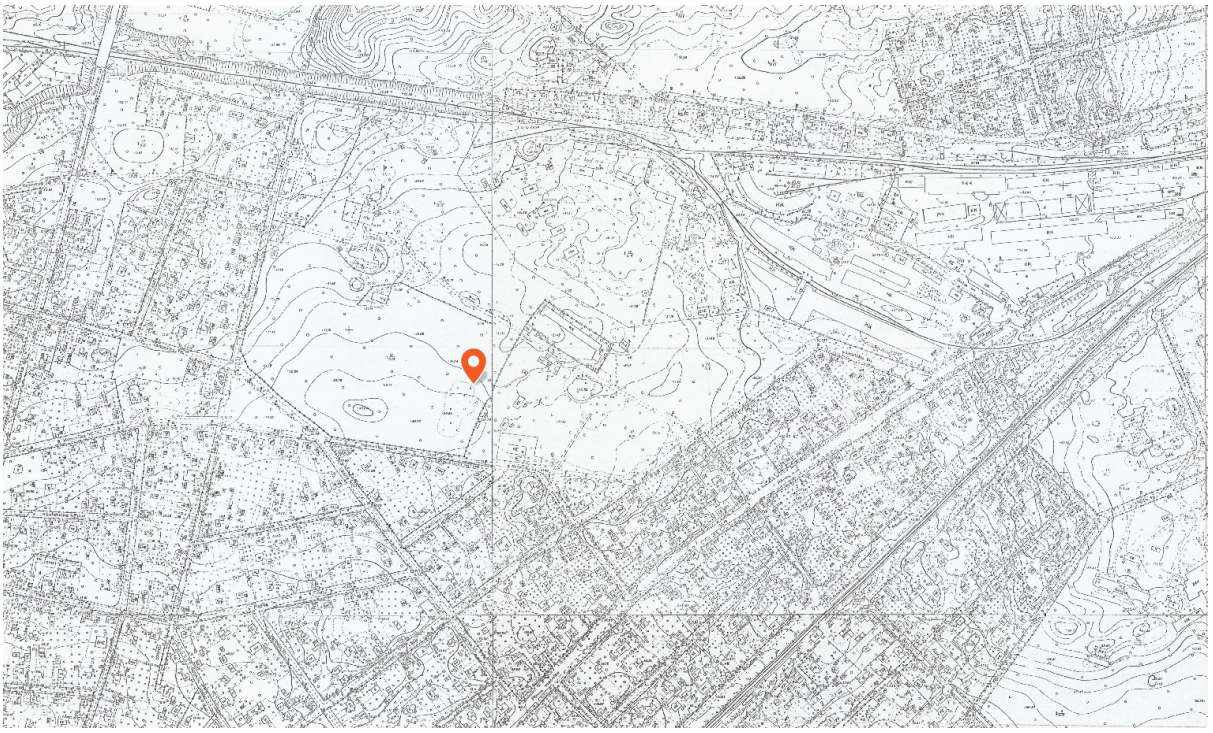

Joonis 8. Tallinna linna plaan 1993. Allikas: Maa- ja Ruumiameti kaart

Maa-ameti põhikaardil vahemikus 1994-2024 uurides on näha, et kinnistu on märgitud “sport”, mis tavaliselt tähistas ühiskondliku eesmärgiga ala. Kinnistul on kunagi paiknenud spordiväljak.[21]

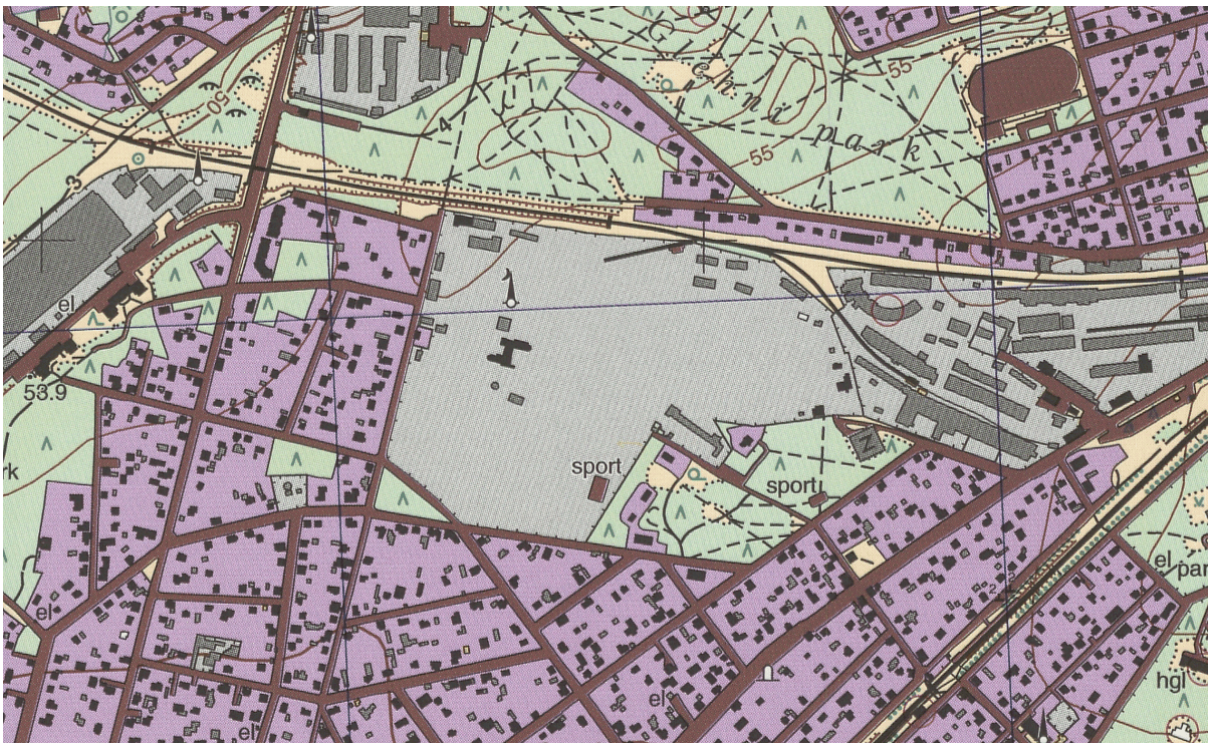

Joonis 9. Tallinna linna põhikaart 1994-2024. Allikas: Maa- ja Ruumiameti kaart

3.1.2 Lähipiirkonna analüüs

Krundi läheduses asuvad mitmed haridusasutused, huvikoolid ja elamualad. Kuna kavandatava hoone eesmärgiks on lisaks tegevuskeskuse pakutavatele teenustele pakkuda ka sotsiaalset- ja füüsilist rehabilitatsiooniteenust, ning kuna ümbruses olevatel koolidel ja lasteaedadel puudub enda ujula, saavad nad enda õppetööks kasutada kavandatava hoone teraapia- ja õppebasseini.

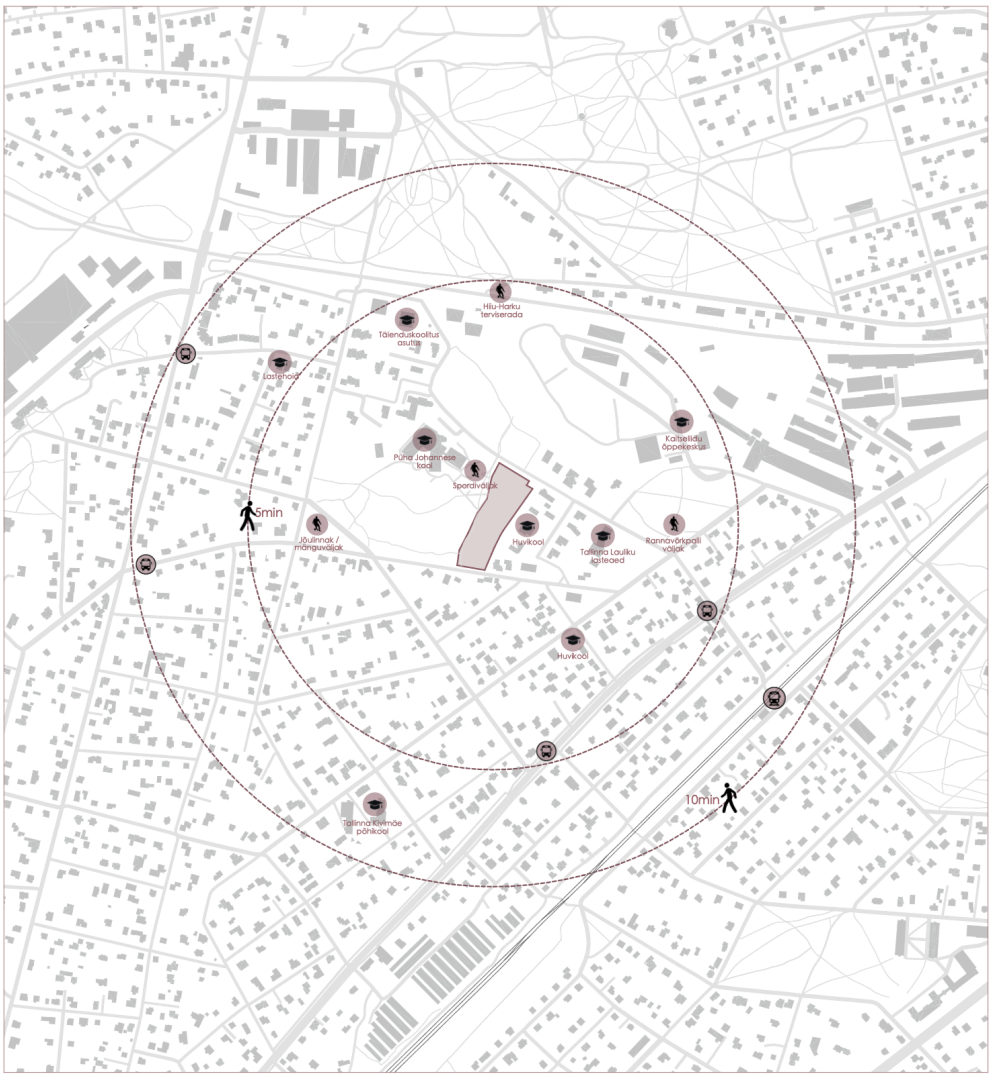

Joonis 10. Ümbruses paiknevad asutused ja väljakud. Allikas: Autori joonis

Valitud kinnistu paikneb Pärnu mnt ja Kadaka pst vahelisel ala, täpsemalt Hommiku tn ja Kivimäe tn vahelisel looduskeskses alas. Ümbruskonnas on olemas ka rohevõrgustiku alged: krundi loode-edela külge pidi kulgeb metsavaheline teerada, mis läbib ka osaliselt kinnistut. See avab võimaluse liita olemasolev teerada kinnistul paikneva lõunapoolse väliruumiga. See loob omakorda võimaluse olemasolevat teerada läbivatel inimestel avastada uue keskkonna, kus metsalises varjualas aeg korraks maha võtta või läbida hoopis aiandusala.

Joonis 11. Mürakaart. Allikas: Autori joonis

Lähiümbruses on mitmeid erinevaid bussi- ning rongiühendusi, mis loob mugava ja hea ligipääsu nii lähemalt kui kaugemalt tulijatele. Hea ühistranspordiühendus on olulise tähtsusega ligipääsetavuse osas, et teenuse kasutajad ei peaks transpordi osas lootma ja toetuma isiklikule sõiduautole ja/või lähedastele.

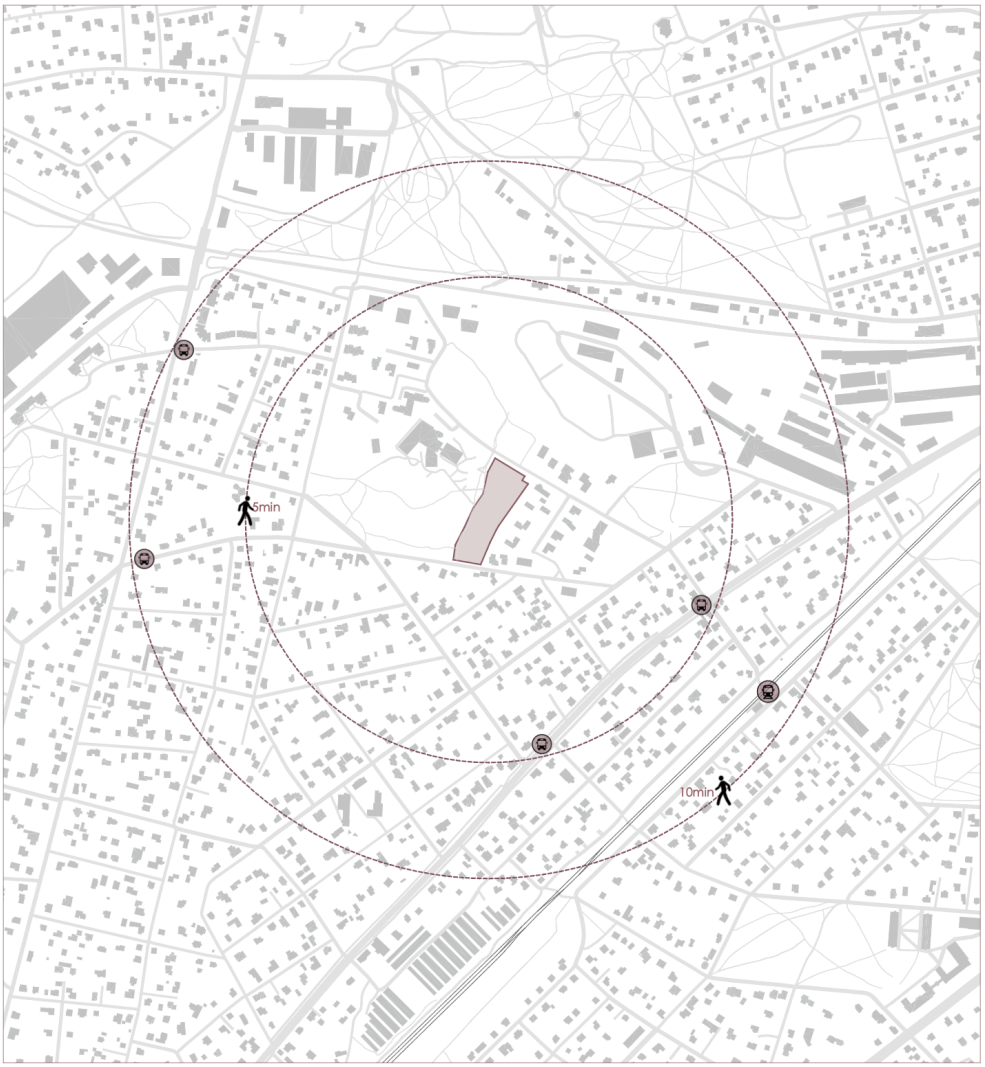

Joonis 12. Ühistransport. Allikas: Autori joonis

Kinnistul ja selle ümbruses on üpris tihe haljastus, mis loob toreda arhitektuurse aluskeskkonna, millega tuleb kindlasti arvestada. Maa- ja Ruumiameti kaardilt maakatte kõrgusmudelit vaadates on näha, kuidas valitud kinnistul on taimede kõrgustik üpris varieeruv. Osad puud jäävad 7-13m vahemikku, samal ajal kui teised 17-25m vahemikku. See loob asukohas ka erineva kõrguste vahelduvuse läbi looduse, mida saab ka arhitektuuri loomisel peegeldada.

Joonis 13. Maakatte kõrgusmudel. Allikas: Maa- ja Ruumiamet

Foto 10. Vaade kinnistult Kivimäe tänavale. Allikas: Autori foto.

Foto 11. Vaade kinnistule Kivimäe tänavalt. Allikas: Autori foto.

Foto 12. Olemasolev metsaline teerada kinnistul. Allikas: Autori foto.

Foto 13. Vaade kinnistult Püha Johannese kinnistule. Allikas: Autori foto.

Foto 14. Vaade Püha Johannese kooli poolt kinnistule. Allikas: Autori foto.

Foto 15. Naaberkinnistul asuv Püha Johannese kool. Allikas: Autori foto.

3.3 Idee ja kontseptsioon

3.3.1 Arenguprotsess

Tööd alustades lähenes autor hoonele range geomeetria alusel. Ajapikku erinevaid ruumiprogramme proovides kerkis esile sarnane muster, kus koridorid venisid pikkadeks läbikäikudes ning tekkisid nii-öelda erinevad tsoonid. Ühtpidi ei ole tsoonideks jaotamine halb lahendus, aga kuna soov oli luua kogukondlikum ning ühtsem ruumikogemus, siis eelnevate lahendustega see pigem toimis vastupidiselt. Samuti soovis autor lahendusega

luua ruumilise kogemuse, kus tekiks ringliiklus, oleks hoonest hoonesse nägemist ja samuti sisehoovi alad.

Kinnistu on proprotsioonidelt pikk ja kitsamapoolne, seega hoone kavandamisel tekkis mõte luua olukordi, kus hoones sees olles näeb ühel ja samal ajal nii hoonest väliruumi kui ka sealt omakorda hoonesse. Seeläbi saab luua välis- ja siseruumi vahel sümbioosi, kus kaks keskkonda tekitavad mulje nagu need oleksid justkui üks. Hoonest hoonesse nägemisel tekib koheselt ka ühtsem ruumikogemus, mis on põnev, sest tegelikkuses eraldab kahte hoonet väline keskkond.

Ruumiprogrammi sai lisatud ka õppekorter. Eestis ei ole teadaolevalt üheski tegevuskeskuses sellist ruumi, mis imiteerib päriselule võimalikult lähedast korterit. Soomes ja Kanadas on selline lähenemine üpris levinud, et tegevuskeskuses on õppekorter, kus kliendid saavad turvalises keskkonnas igapäeva eluoskuseid koos tegevusjuhendajaga harjutada ja praktiseerida. See annab võimaluse noori ka väljaspool tegevuskeskust iseseisvaks toimetulekuks ette valmistada. Kuna intellektipuudega inimestele on pidev praktiseerimine ja korduvalt asjade läbitegemine õpitu paremini kinnistumiseks oluline, siis loob õppekorter suurepärase keskkonna eluks vajalike oskuste praktiseerimiseks.

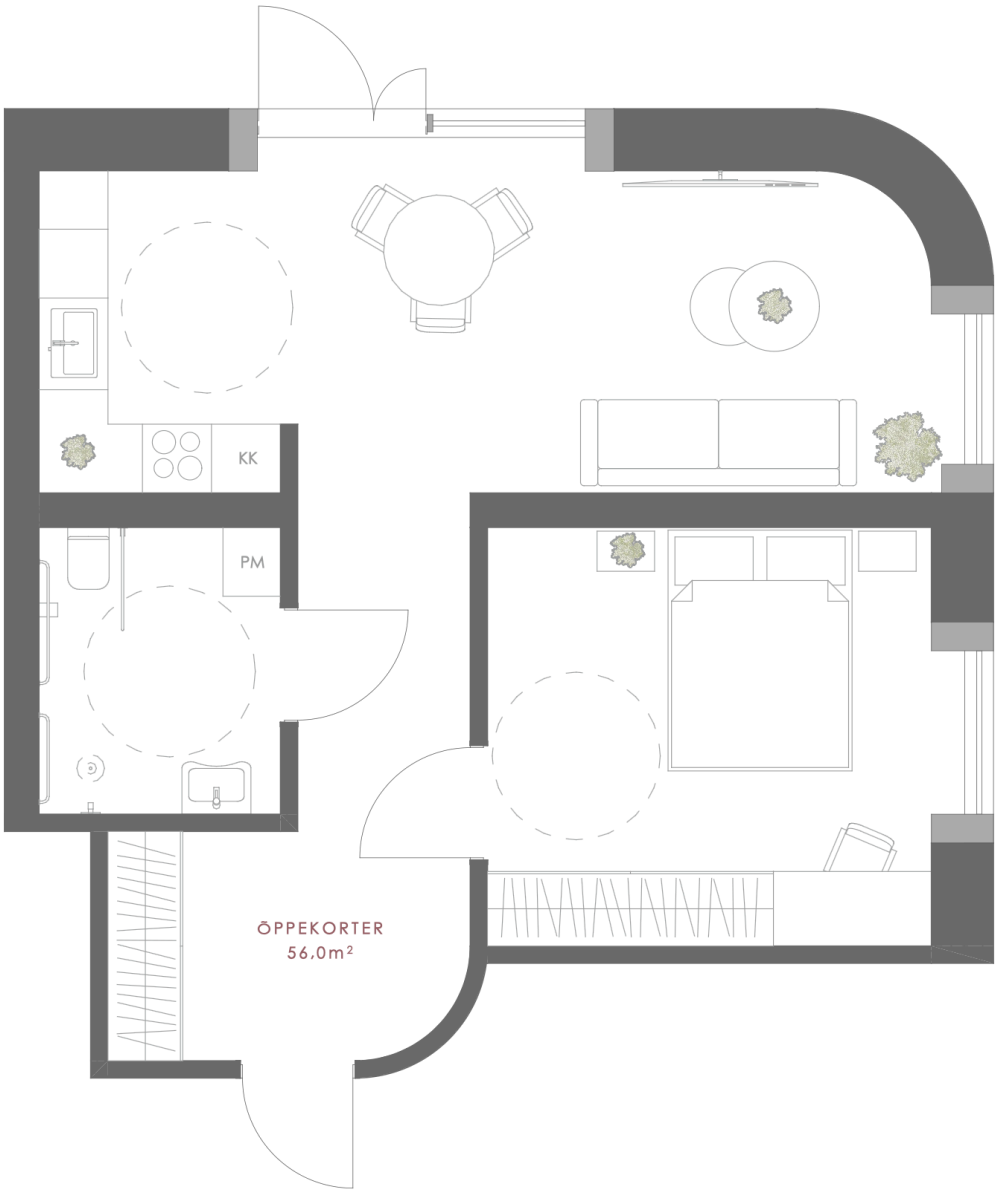

Joonis 14. Õppekorteri plaan. Autori joonis.

Jõudes ajapikku välja ruumiprogrammini, kus korruseplaan toimib paisutatud ja kitsendatud ruumikogemusele omaselt, toimivad ühised alad just paisutatud ruumidena, suunates külastajaid läbi ruumilise lahenduse eri suunas liikuma. Kitsendatud alad annavad märku erinevate alade vaheldumisest ning sellest, et külastaja on jõudnud nii-öelda uude alasse. Läbi klaasfassaadi ja sisehoovide on loodud sise- ja väliruumi vahel ühtsus. Hoone välisarhitektuur toimib hoone sisemusele iseloomulikult. Kõrgemad katusealad väljendavad ühiseid ja avalikke ruume, samal ajal kui madalamad katuse osad loovad rühma- ja teraapiaruumidele hubasust. Väiksemad ja rahulikumad ruumid on lahendatud madalama kõrgusega ja ühised ning avalikud ja sotsiaalsed alad kõrgema mahuna.

Samuti inspireerub hoone katus mõnel määral ka kinnistul asuvates puudest. Maa-ja Ruumiameti kaardil ja ka kohapeal olles on toredasti näha, kuidad osad puud on 17-24m samal ajal kui teised on 6-11m. Selline kõrguste erinevus loob looduskeskkonnas vaheldust ja mängulisust. Iga kolmnurk on eri kõrgusel, mis loob ka siseruumis vaheldusrikka ruumikogemuse, kus erinevate alade vahetamisel muutub ka ruumi kõrgus. See lähenemine loob ühtpidi hea arusaama erinevate alade vahel, aga teisalt huvitava ja vahelduva ruumikogemuse. Nähtavale on jäetud liimpuitsõrestiktalad, mis loovad siseruumis hubasust läbi puidu enda soojuse.

Visuaal 1.Vaatega Püha Johannese kooli ja metsalise teeraja poolt. Autori joonis.

3.3.2 Väliruumi lahendus

Hoone kujust areneb edasi ka maastikuline lahendus hoone lõunapoolsel küljel, mis loob kogu alast tervikliku lahenduse. Maastikulahendus jälgib enda teedega kolmnurkset motiivi, luues läbi erinevate kolmnurkade erinevaid välialasid. Kogu väliala ulatuses on kavandatud puhkepaviljonid, mis on hoonele iseloomuliku kolmnurkse vormiga ning kus saab aja maha võtta ja nautida ümbritsevat looduslikku keskkonda.

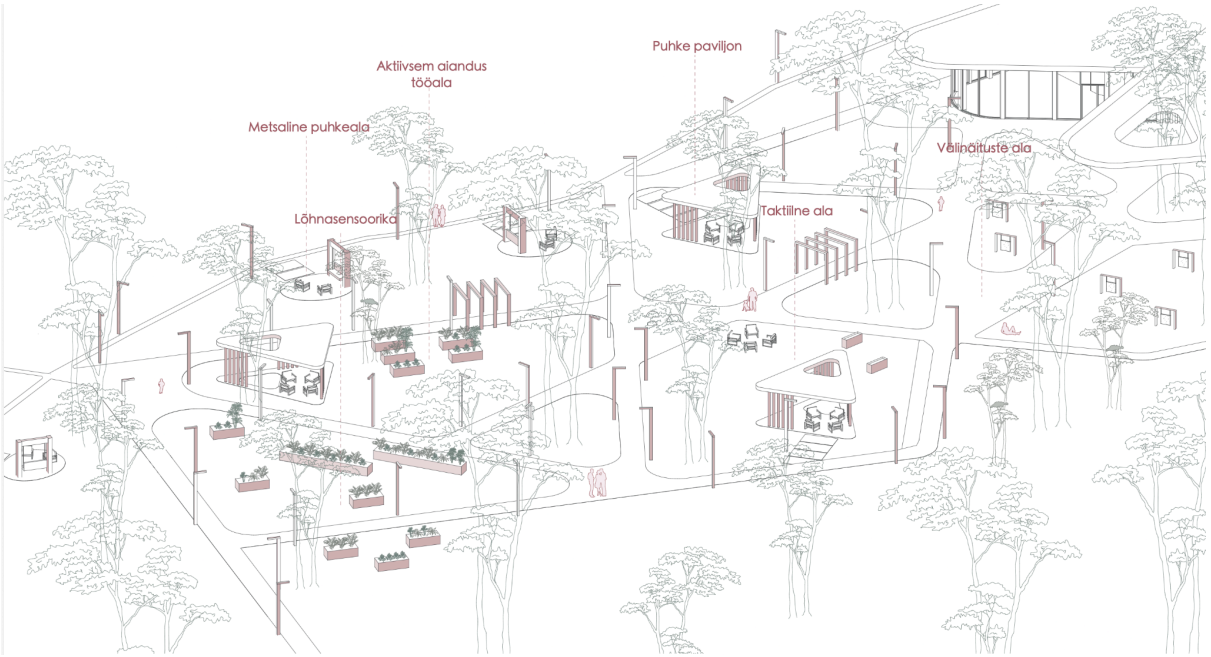

Joonis 15. Väliruumi lahendus. Autori joonis.

Väliskeskkond toimib ühtpidi keskuse klientidele nii teraapia kui vaba aja veetmise paigana ja sama ajal on kinnistut läbiv metsaline teerada on ühendatud kavandatava väliruumiga, et pakkuda ka möödakäijatele toredat vaheldust ja uut väliruumilist keskkonda. Olemasolev metsaline teerada kulgeb metsalise varjualaga, kus on loodud erinevad istumisnurgad ja madalhaljastus on pigem looduslikku keskkonda imiteeriv.

Joonis 16. Metsaline varjuala. Autori joonis.

Kavandatava väliruumi kõige hoonepoolsem ala on välinäituse osa, mida saaksid tegevuskeskuse kliendid enda loodud tööde eksponeerimiseks kasutada. Näitusealast paremale poole jääb välijõusaal, mis pakub kohta nii teraapiate kui füüsiliste tegevuste jaoks. Välinäituste juurest edasi liikudes on taktiilne ala. Taktiilne ala toimib nii teraapilise- kui ka puhkealana. Taktiilses alas on nii erinevate materjaliga teerada, mida saab soovi korral läbida, et tunnetada erinevate materjalide mõju liikumisel, samuti leiab sealt erinevate materjalidega pindade kaste, mida saab käega katsuda.

Joonis 17. Taktiilne ala. Autori joonis.

Väliruumi alas on ka aktiivsem aiandus- ja tööala, kus saab näpud mulda pista, mis toimib ka teistpidi rahustava tegevusena. Samuti pakub see ala võimalust noppida miskit meelepärast põske või lihtsalt nautida taimeilu.

Joonis 18. Aiandus tööala. Autori joonis.

3.4 Asendiplaaniline osa

Hoone peasissepääs ja põhiline liikumine on tagatud Kivimäe tänava poolt. Kivimäe tänava poolne kinnistu põhja-kirde külg on varjulisem, seega tundus mõistlik jätta Hommiku tänava poolne lõuna-edela külg väliruumi jaoks. Hoone paikneb nii, et päikesevalgus oleks läbivalt tagatud.

Joonis 19. Asendiplaan. Autori joonis.

3.4.1 Liikluskorraldus ja parkimine

Sõidu- ja teenindusuautode ligipääs on tagatud Kivimäe tänava poolt. Parkimine on tagatud projekteeritava ala piires 14-le autole, millest neli kohta moodustavad invakohad.

3.4.2 Katendid

Projekteeritavale alale luuakse betoonist parklaala ja hooneni viivad ning hoone ümber jalgrajad.

3.4.3 Haljastus ja heakord

Kinnistul olemasolevaid puid on säilitatud niivõrd palju kui võimalik. Peamised kinnistul olemasolevad puud on männid ja kased, millest suurema osakaalu moodustavad kõrgemad männid.

Madalhaljastuse kavandamisel on eesmärk luua vaheldusrikas ja keskkonda sobituv maastikulahendus, kus oleks mõnus aega veeta nii keskuse külastajatel kui ka kohalikel.

3.4.4 Jäätmekäitlus

Jäätmekäitlus lahendatakse vastavalt Nõmme linnaosa korraldusele. Jäätmekonteinerid asuvad Kivimäe tänava poolse sissepääsu juures, kõvakatendiga alal.

3.4.5 Sademevesi

Sadevesi immutatakse projekteeritava ala piires pinnasesse, tagades hoone välisperimeetril 1:20-le maapinna kalded kolme meetri ulatuses hoonest eemale, et vältida sademevee kogunemist hoone ümber.

3.5 Arhitektuuriline osa

Hoone välisilme moodustab suuresti klaasfassaad ning kohati on kasutatud ka puitribisid. Autori soov oli luua hoone, mis sulandub olemasolevasse keskkonda läbi enda materjalide ja arhitektuurilise lahendusega. Kasutatud materjalid annavad võimaluse luua ühtpidi õhuline ja avatud, teisalt looduslähedane ja hubane arhitektuurne lahendus. Sisehoovid võimaldavad luua sise- ja väliruumi vahel ühtse ruumi kogemuse, eriti suvel, kui saab suuresti klaasosa avada, et luua ühtne ruum.

Joonis 20. Vaade kagust. Autori joonis.

Hoone on ühekorruseline, mis jaguneb erinevate funktsioonidega osadeks. Teraapiablokk on jaotatud kaheks, ühes blokis on teraapia- ja õppebassein koos lisaruumidega ning teine teraapiablokk jääb paremale poole, kus asuvad erinevad teraapiaruumid. Kuna keskuse õppe- ja teraapiabassein on loodud ka kogukonna laste treeningute ja õppetöö tagamiseks, aitab teraapiabloki jaotamine luua üksteisega arvestava rahuliku keskkonna ning vältida suuremat müra külastajatel, kes teraapia vastuvõttu ootavad või parasjagu seansil osalevad. Teraapiablokis võib leida lõdvestus-, grupi-, füsio- ning muusikateraapia ruumid. Lisaks leiab sealt psühholoogi kabineti ning loovteraapia ruumi, mida saab kasutada ka töötoa eesmärgina, näiteks nädalavahetustel või õhtustel aegadel, erinevate väiksemate kogunemiste ja ühiste ürituste jaoks. Olgu selleks siis mõni käsitööring või huvitegevus, kus on väiksem grupp inimesi, kes saavad ruumi kasutada, et erinevaid käelisi tegevusi teha.

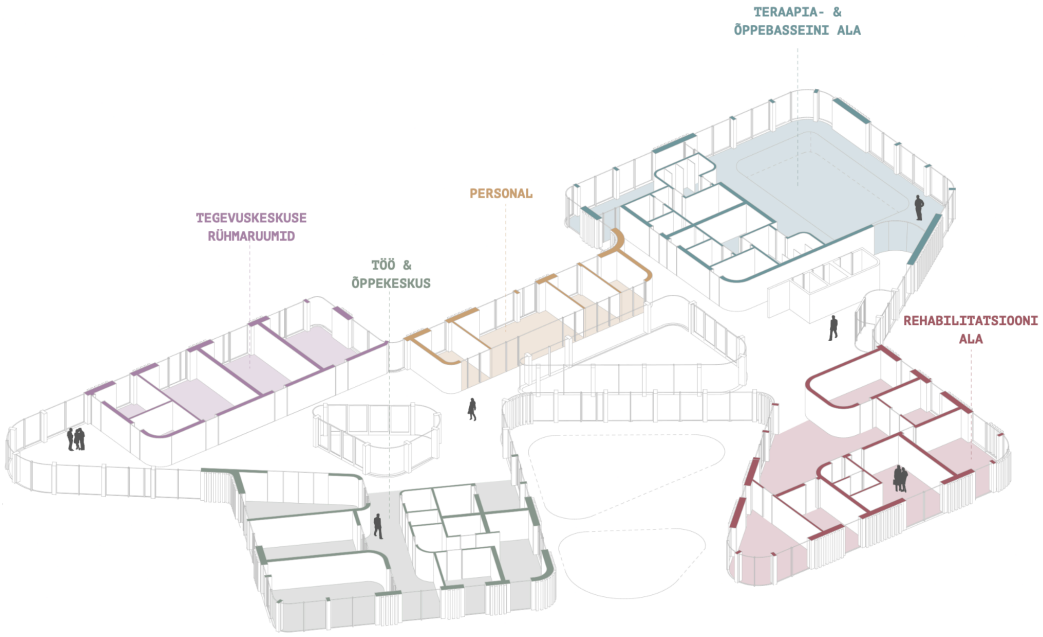

Joonis 21. Erinevate ruumiosade jaotus skemaatiliselt. Autori joonis.

Teraapia- ja tegevuskeskuse osa ühendab omavahel avatud galerii osa, kus on ligipääs suuremasse sisehoovi ja samuti sensoorsesse teraapiaalasse. Tegevuskeskus jaguneb samuti kaheks osaks, mida mõlemat ühendab ühine aatrium ja ühisala väiksema sisehooviga. Tegevuskeskuses asuvad kolm rühmaruumi, mis on suunatud 8-12-le inimesele. Lisaks leiab tegevuskeskuse alast veel sensoorse toa, tunnetustoa ning lugemisnurga, mis kõik on mõeldud omaette olemiseks, rahunemiseks ja puhkamiseks. Eelmainitud ruumides on oluline, et oleks suurem osa mööblist kergesti liigutatav, ehk tagada ruumi paindlik kasutus. Sellega tagab ruum paindlikkuse selle ruumi kasutajatele.

Visuaal 2. Tegevuskeskuse lugemisnurk. Autori joonis.

Hoone õppe- ja tööblokki jäävad õppekorter, õppeköök, sotsiaalsete oskuste ruum, digi- ja kognitiivne ruum ning tööõppe ruum. Õppekorteri eesmärk on pakkuda tegevuskeskuse kliendile päriselule ligilähedast korterit, kus ta saab igapäeva eluoskuseid õppida ja praktiseerida turvalises keskkonnas tegevusjuhendaja abiga. Õppeköök on ala, kus tegevuskeskuse kliendid saadad koos ühiseid kokkamisi teha, samuti saavad ala kasutada ühiskokkamiste töötoana ka teised huvilised. Sotsiaalsete oskuste ruum on õppeklass, mis on mõeldud praktilise sotsiaalse arengu toetamiseks. Tegevusjuhendajad saavad tegevuskeskuse klientidega harjutada enesetutvustust, konfliktide lahendmisoskust, osaleda suhtlemistreeningutel ja muud huvitavat, mis toetab sotsiaalset arengut ja iseseisvust. Tööõpperuum on see ruum, mis pakub enim sotsiaalset kaasatust ühiskonda. Nimelt seal ruumis toimub reaalne töö ettevõttele ja/või ettevõtetele. Olgu selleks näiteks toodete pakendamine, sorteerimine, lihtsam köitmine, detailide kokkupanek või mõni muu töö, mis sobib intellektipuudega inimestele. Digi- ja kognitiivne õpperuum kujutab endast kohta, kus toimub elementaarne arvutiõpe, e-teenuste kasutamine, rahaasjade harjutamine, lugemine ja kirjutamine, mälu- ja keskendumisharjutused ning igapäeva oskuste treening, näiteks aja planeerimine ja muud taolised tegevused.

Visuaal 3. Füsioteraapia kabinet. Autori joonis.

Visuaal 4. Galerii. Autori joonis.

3.6 Konstruktiivne osa

Hoone konstruktiivne osa on lahendatud post-tala süsteemil. Hoone kandvateks osadeks on liimpuitsõrestik ja välisseina perimeetris olevad postid. Kandvad postid on 450x250mm mõõtmega, kolme meetrise sammuga. Ruumisiseselt on stabilsus tagatud kandvate siseseintega. Kavandatava hoone põrand rajatakse plaatvundamendile.

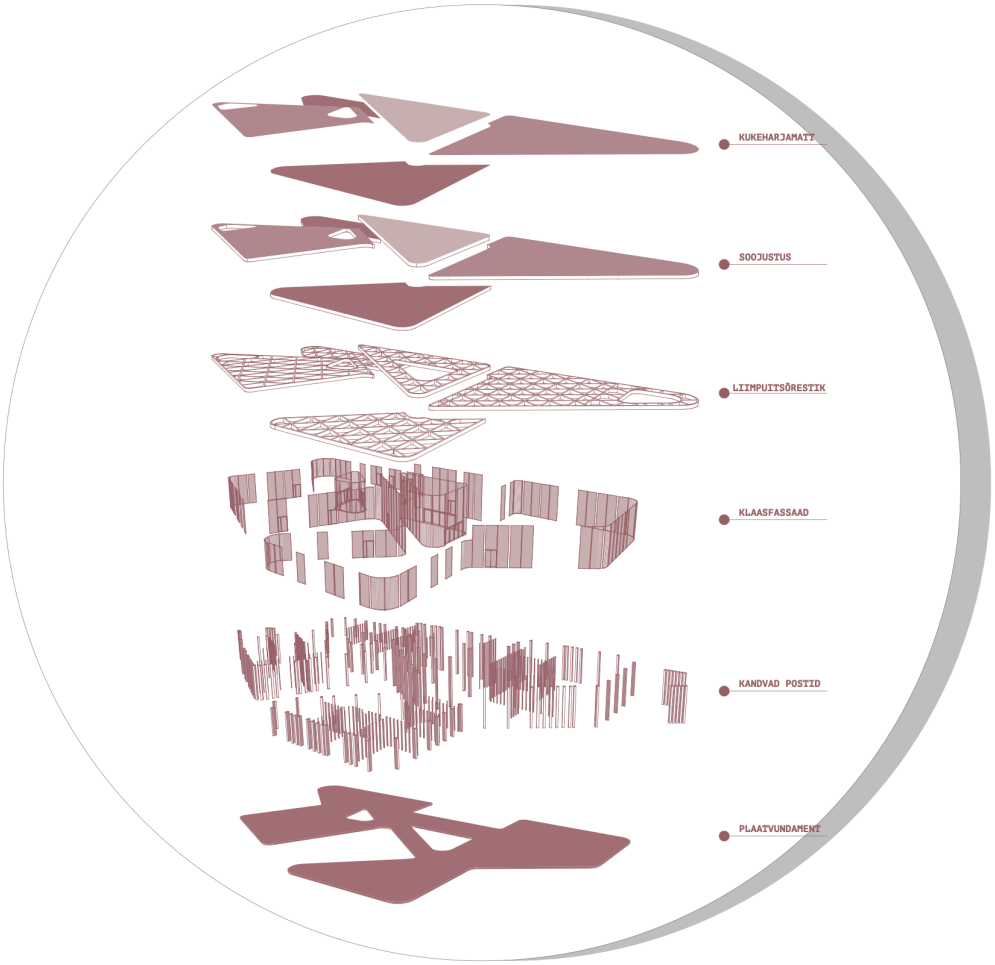

Joonis 22. Konstruktsioonikihid. Autori joonis.

3.6.1 Kavandatav hoone konstruktsioonid

3.6.1.1 Vundament ja põrand

Kavandatava hoone põrand rajatakse plaatvundamendile.

PP-01 Põrand pinnasel:

1. 10mm Drenaažimatt;
2. 150mm XPS;
3. Hüdroisolatsioon;
4. 250mm Raudbetoon.

PP-02 Põrand pinnasel:

1. 300mm Betoon;
2. 300mm EPS;
3. 220mm Killustik.

3.6.1.2 Välisseinad

Välisseinade kandvaks konstruktsiooniks on puitkonstruktsioon. Viimistlusmaterjalina kasutatakse puitribistikku.

VS-01 konstruktsioonikihid

1. 20mm Puitribistik;
2. 25x50mm Horisontaalne roovitus, 600 sammuga;
3. 25×50 mm Vertikaalne tuulutusroovitus, 600 sammuga;
4. Tuuletõkkemembraan / vettpidav hingav membraan;
5. 25mm Tuuletõkkeplaat;
6. 450x250mm Puitkonstruktsioon / Mineraalvill 450mm, 600 sammuga;
7. Aurutõkkekile;
8. 66mm Metallkarkass, 600 sammuga;
9. 20mm Siseviimistlus vastavalt SA osale.

VS-02 konstruktsioonikihid

1. 10mm Drenaažimatt;
2. 150mm XPS;
3. Hüdroisolatsioon;
4. 250mm Raudbetoon.

3.6.1.2 Siseseinad

Kandvad siseseinad on kavandatud puitkarkassist ja mittekandvad metallkarkassist.

SS-01

1. Siseviimistlus vastavalt SA osale;
2. 2x12,5 mm Kipsplaat;
3. 45x45mm Roovitus;
4. 45x170mm Karkass / Mineraalvill, 600 sammuga;
5. 45x45mm Roovitus;
6. 2x12,5 mm Kipsplaat;
7. Siseviimistlus vastavalt SA osale.

SS-02

1. Siseviimistlus vastavalt SA osale;
2. 2. 2x12,5 mm Kipsplaat;
3. 3. 75mm Metallkarkass / Mineraalvill;
4. 4. 2x12,5 mm Kisplaat;

5. Siseviimistlus vastavalt SA osale.

3.6.1.2 Vahelagi:

Vahelae konstruktsioon on kavandatud monoliitsest raudbetoonist.

VL-01 -1 korruse ja esimese korruse vahel paiknev vahelagi:

1. Põrandaviimistlus;
2. 50 mm Tasanduskiht;
3. 120 mm Monoliitne R/B plaat, põrandaküte;
4. 20 mm Sammumüraplaat;
5. 30 mm Tasanduskiht;
6. 300 mm Raudbetoon.

3.6.1.2 Katuslagi

Katuslae kandekonstruktsiooniks on puittalad ja liimpuitsõrestik.

KL-01 Katuslagi:

1. Kukeharjamatt;
2. 100mm substraat;
3. Filterkangas;
4. 30mm drenaažimatt;
5. 10mm topelt hüdroisolatsioon;
6. 420x175mm puittalad / kivivill;
7. Aurutõke;
8. 25mm vineerplaat;
9. 600x200mm liimpuit kandekonstruktsioon.

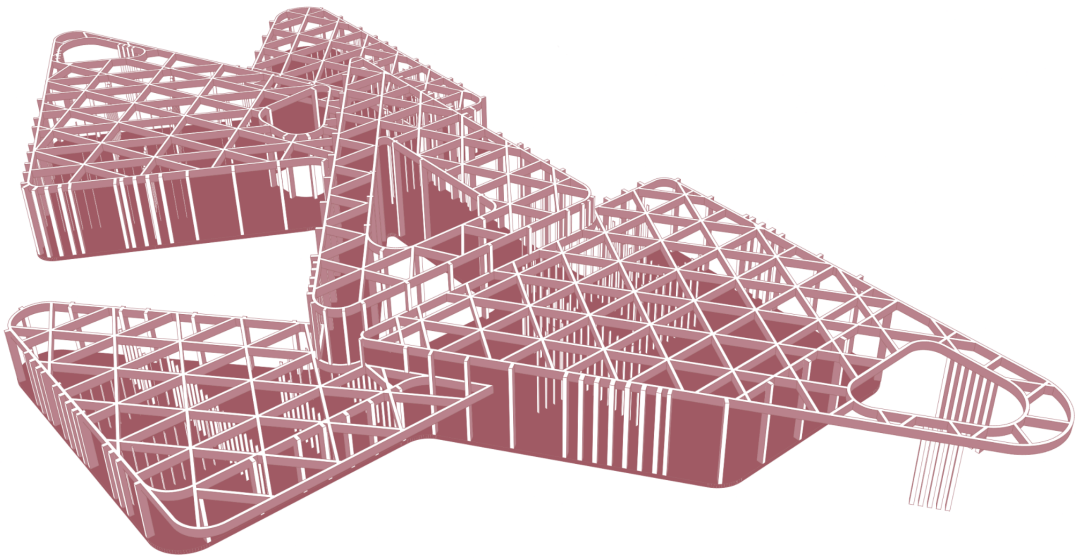

Joonis 23. Põhimõtteline katusesõrestiku skeem. Autori joonis.

3.7 Tehnovarustus

Kavandatav hoone liitub olemasolevate Nõmme linnaosa tehnovõrkudega. Kütteallikaks projekteeritavas hoones on vesipõrandaküte. Sisekliima tagatakse lokaalse ventilatsioonisüsteemiga koos soojustagastusega.

Tehnoruumid asuvad maa-alusel korrusel. Ventilatsiooni- ja küttekeskused on paigutatud õppe- ja teraapiabasseini kompleksi alla.

3.8 Tuleohutus

Evakuatsioonilahendus vastab kehtivale tuleohutusnõudele. Evakuatsioon on lahendatud välisukse kaudu, tagades vajaduse korral arusaadavad ja lühikesed väljapääsuteed. Kavandataval hoonel on automaatsed sprinklersüsteemid, mis katavad kõik ruumid.

3.9 Tehnilised näitajad

Tehniliste näitajate arvutamisel kasutati vastavalt määrust: "Ehitise tehniliste andmete loetelu ja arvestamise alused". [22]

Aadress: Hommiku tn 4c, Nõmme linnaosa, Tallinn, Harju maakond
Katastritunnus: 78404:407:0078
Kinnistu sihtotstarve: Ühiskondlike ehitiste maa 100%
Kinnistu pindala: 11258 m²

Hoonete arv kinnistul: 1
Hoone korruselisus: 1
Hoone maksimaalne kõrgus: 8,6 m
Siseruumi kõrguste vahemik: 3,4 m-7,4 m
Absoluutkõrgus: ±0,00 = 51,5 m

Ehitusalune pind kokku: 2308,8 m²
Maapealse osa alune pind 2308,8 m²
Maa-aluse osa alune pind 157,6 m²

Hoone brutopind kokku: 2150 m²
Hoone netopind kokku: 1716,2 m²

Täisehitusprotsent: 20,5%

Teed ja platsid: 24,5%
Haljastusprotsent: 55,0%

Parkimiskohtade arv kokku: 14
Invaparkimiskohtade arv: 4
Jalgrattaparkla kohtade arv: 4

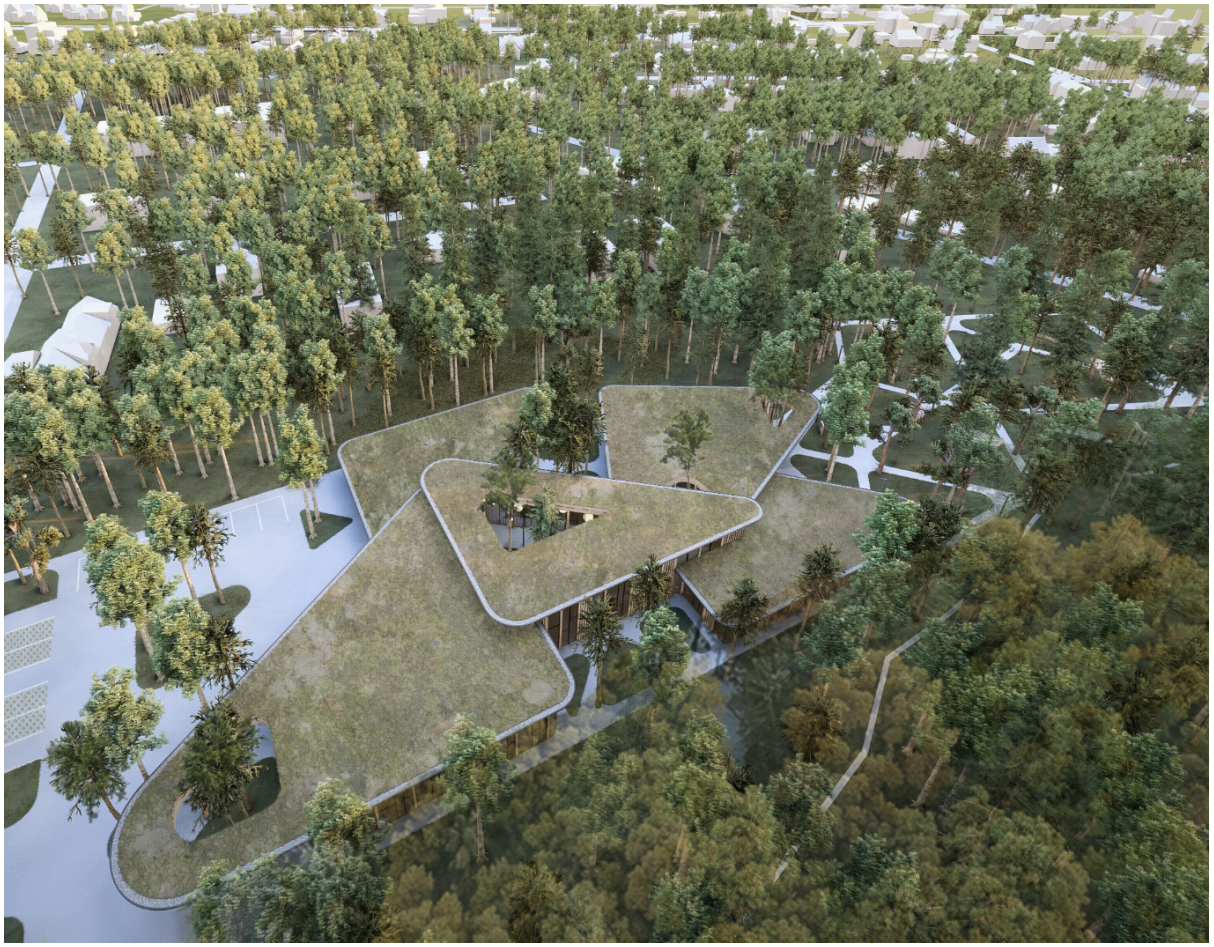

Visuaal 5. Hoone linnulennult. Autori joonis.

KOKKUVÕTE

Käesoleva diplomitöö raames on koostatud Tallinnas, Nõmmel, Hommiku tn 4c kinnistule rehabilitatsiooni- ja tegevuskeskus intellektipuudega täiskasvanutele, eesmärgiga pakkuda intellektipuudega täiskasvanutele integreeritud rehabilitatsiooni- ja tegevuskeskuse teenuseid, et jätkata peale kooli õpingute lõpetamist igapäevaelu-, töö- ja sotsiaalsete oskuste arendamisega ning toetada iseseisvat toimetulekut.

Töö lähtepunktiks on murekoht, et Eestis on intellektipuudega inimestele suunatud teenuste kättesaadavus ja mitmekesisu piiratud ning teenuse järel nõudlus ületav pakkumist. Eriti ilmneb see üleminekul haridussüsteemist täiskasvanuellu, kus senine tugistruktuur kaob ning sellele ei pruugi järgneda uut sobivat keskkonda.

Teoreetilise uurimise tulemusena selgus, et intellektipuudega inimeste toetamisel on oluline luua keskkond, mis on ühtpidi turvaline, tajutav ja mitmekesine. Ruum peab toetama nii igapäevaseid tegevusi kui ka õppimist, töötamist ja sotsiaalset suhtlust. Erilist rolli mängib ligipääsetav arhitektuur, mis ei piirdu üksnes füüsiliste takistuste kõrvaldamiseg, vaid hõlmab ka ruumilist arusaadavust, sensoorset tasakaalu ja kasutajasõbralikust.

Arhitektuurne projekt pakub välja integreeritud lahenduse, kus rehabilitatsioon, tegevuskeskus ja kogukondlikud funktsioonid on omavahel põimitud. Lahenduses on rõhutatud ruumilist mitmekeskisust, loogilist liikumisskeemi ning erinevate tegevusruumide omavahelist seotust, vältides institutsionaalset käsitlust.

Olulise aspektina on hoonele kavandatud osaliselt avatuna ka laiemale kogukonnale. Näiteks võimaldab hoones paiknev teraapia- ja õppebassin kasutada seda lähiümbruse koolidel ja lasteaedadel, kellel puuduvad vastavad võimalused. Ristkasutus soodustab erinevate kasutajagruppide kokkupuutumist ning aitab vähendada erivajadustetega inimeste eraldatust ühiskonnast.

Asukoha valik Nõmme linnaosas toetab projekti eesmärke, pakkudes looduslähedast, rahulikku ja turvalist keskkonda, mis on samas väga hea ühendusega ülejäänud linnaga. Roheline ja aedlinnalik miljöö loob eelduse keskkonnaks, mis toetab taastumist kui ka igapäevast aktiivset tegutsemist.

Töö tulemusega võib järeldada, et arhitektuuril on oluline roll intellektipuudega inimeste elukvaliteedi parandamisel ning sotsiaalse kaasatuse suurendamisel. Hästi läbimõeldud,

kasutajakeskne ja kogukonda integreeritud ruumilahendus aitab kaasa iseseisvuse kujunemisele ning pakub võimalusi eneseteostuseks ka pärast formaalhariduse lõppu.

SUMMARY

This diploma thesis presents the design of a rehabilitation and activity centre for adults with intellectual disabilities, located in Tallinn, Nõmme at Hommiku Street 4c. The aim of the project is to provide integrated rehabilitation and activity services that support the development of everyday, work-related and social skills after the completion of formal education, thereby enhancing independent living.

The starting point of the thesis is the limited availability and diversity of services for people with intellectual disabilities in Estonia, where demand exceeds supply. This issue is particularly evident in the transition from the education system to adulthood, where existing support structures often disappear without being replaced by suitable alternatives.

Theoretical research highlights the importance of creating an environment that is safe, perceptible and diverse. The spatial design must support daily activities, learning, work and social interaction. Accessible architecture plays a key role, extending beyond the removal of physical barriers to include spatial clarity, sensory balance and user-friendly environments.

An important aspect of the project is its partial openness to the wider community. For example, the therapy pool can be used by nearby schools and kindergartens that lack such facilities. The shared use encourages interaction between different user groups and helps reduce social isolation.

The chosen location in Nõmme supports the project's goals by providing a natural, calm and safe environment with good connections to the rest of the city. The green and garden-like urban character creates favorable conditions for both recovery and active daily use.

The results of the thesis demonstrate that architecture plays a significant role in improving the quality of life and social inclusion of people with intellectual disabilities. A well-designed, user-centered and community-integrated environment supports independence and provides opportunities for self-relation beyond formal education.

KASUTATUD ALLIKAD

[1] Riigikontroll, "Ülevaade erihoolekandeteenuste kättesaadavusest," Tallinn, 05.09.2025. [Võrgumaterjal]. Available: https://www.riigikontroll.ee/sites/default/files/documents/2025-11/19828_RKTR_6603_2-1.4_2349_002-1.pdf. [Kasutatud: 10.01.2026].

[2] J. Langemets, "Käo Tugikeskus – inimnäoline asutus Tallinnas," Tervise Arengu Instituut, 01.09.2022. [Võrgumaterjal]. Available: https://tai.ee/et/sotsiaaltoo/kao-tugikeskus-inimnaoline-asutus-tallinnas. [Kasutatud: 03.04.2026].

[3] "Sotsiaalhoolekande seadus," Riigi Teataja, viimati muudetud 30.12.2025. [Võrgumaterjal]. Available: https://www.riigiteataja.ee/akt/130122025029. [Kasutatud: 12.05.2026].

[4] "Erihoolekandeteenused – päeva- ja nädalahoiu teenus," Sotsiaalkindlustusamet. [Võrgumaterjal]. Available: https://sotsiaalkindlustusamet.ee/puue-ja-hoolekanne/erihoolekanne/erihoolekandeteenused#paeva-ja-nadalahoiu. [Kasutatud: 03.04.2026].

[5] "Mis on erivajadus?," Sotsiaalministeeriumi Kompetentsikeskus. [Võrgumaterjal]. Available: https://kompetentsikeskus.sm.ee/et/vordsed-voimalused/ligipaasetavus/mis-see/aluspohimotted/mis-erivajadus. [Kasutatud: 11.02.2026].

[6] "THV23: Puudega inimesed vanuserühma, soo ja maakonna järgi, 1. jaanuar," Statistikaamet, 16.05.2025. [Võrgumaterjal]. Available: https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu__tervishoid__puudega-inimesed__uldandmed/THV23/table/tableViewLayout2. [Kasutatud: 21.10.2025].

[7] "Mis on puue?," Sotsiaalministeeriumi Kompetentsikeskus. [Võrgumaterjal]. Available: https://kompetentsikeskus.sm.ee/et/vordsed-voimalused/ligipaasetavus/mis-see/aluspohimotted/mis-puue. [Kasutatud: 02.03.2026].

[8] "Intellektipuue," Sotsiaalministeeriumi Kompetentsikeskus. [Võrgumaterjal]. Available:

https://kompetentsikeskus.sm.ee/et/vordsed-voimalused/ligipaasetavus/mis-see/pohimoisted/intellektipuue. [Kasutatud: 02.03.2026].

[9] A. Raudmees, "Teema: intellektipuue," Eesti Puuetega Inimeste Koda ja Eesti Vaimupuuetega Inimeste Tugiliit, 2016. [Võrgumaterjal]. Available: https://www.epikoda.ee/wp-content/uploads/2016/12/Teema_INTELLEKTIPUUE_Eesti-Vaimupuudega-Inimeste-Tugiliit.pdf. [Kasutatud: 02.05.2026].

[10] "Puude raskusaste," Sotsiaalkindlustusamet. [Võrgumaterjal]. Available: https://sotsiaalkindlustusamet.ee/puude-tuvastamine-ja-toovoime-hindamine-lihtsas-keeles#puude-raskus-aste. [Kasutatud: 03.05.2026].

[11] "Puude liigid," Sotsiaalkindlustusamet. [Võrgumaterjal]. Available: https://sotsiaalkindlustusamet.ee/puude-tuvastamine-ja-toovoime-hindamine-lihtsas-keeles#puude-liigid. [Kasutatud: 11.11.2025].

[12] H. Persson, H. Åhman, A. A. Yngling ja J. Gulliksen, "Universal design, inclusive design, accessible design, design for all: different concepts—one goal? On the concept of accessibility—historical, methodological and philosophical aspects," Univ. Access Inf. Soc., 2014. [Võrgumaterjal]. Available: https://www.researchgate.net/publication/271657803_Universal_design_inclusive_design_accessible_design_design_for_all_different_concepts-one_goal_On_the_concept_of_accessibility-historical_methodological_and_philosophical_aspects. [Kasutatud: 03.12.2025].

[13] "Hoone," Arvo Pärdi Keskus. [Võrgumaterjal]. Available: https://www.arvopart.ee/arvo-pardi-keskus/keskusest/hoone/. [Kasutatud: 09.04.2026].

[14] "Wooden Forest – Medical Centre for Mentally Disabled People," The Plan Award 2019. [Võrgumaterjal]. Available: https://www.theplan.it/eng/award-2019-Health/wooden-forest-medical-centre-for-mentally-disabled-people-1. [Kasutatud: 23.11.2025].

[15] D. Rysavy, "Healing through design: The story behind Alvar Aalto's Paimio Sanatorium," ArchDaily, 07.02.2025. [Võrgumaterjal]. Available: https://www.archdaily.com/1026212/healing-through-design-the-story-behind-alvar-aaltos-paimio-sanatorium. [Kasutatud: 02.12.2025].

[16] “Alvar Aalto and the Paimio Sanatorium,” Finnish Design Shop, 04.09.2024. [Võrgumaterjal]. Available: https://www.finnishdesignshop.com/en/design-stories/architecture/alvar-aalto-and-the-paimio-sanatorium. [Kasutatud: 15.02.2026].

[17] “Paimio Sanatorium,” Alvar Aalto Foundation. [Võrgumaterjal]. Available: https://www.alvaraalto.fi/en/architecture/paimio-sanatorium/. [Kasutatud: 15.02.2026].

[18] “Linnaosade tuleviku kaart,” Tallinna Strateegiakeskus. [Võrgumaterjal]. Available: https://strateegia.tallinn.ee/linnaosade-tuleviku-kaart/. [Kasutatud: 23.11.2025].

[19] “Nõmme ajalugu,” Minu Nõmme. [Võrgumaterjal]. Available: https://minunomme.weebly.com/ajalugu.html. [Kasutatud: 16.03.2026].

[20] J. Müller, “Nõmme linna plaan”, Tallinn: Mülleri kirjastus, 1939. Litograaf: J. Männik. [Võrgumaterjal]. Available: http://www.digar.ee/id/nlib-digar:112831. [Kasutatud: 16.03.2026].

[21] “Ajalooline kaardirakendus (X-GIS),” Maa- ja Ruumiamet. [Võrgumaterjal]. Available: https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/ajalooline. [Kasutatud: 16.03.2026].

[22] “Ehitise tehniliste andmete loetelu ja arvestamise alused,” Riigi Teataja, viimati muudetud 14.05.2024. [Võrgumaterjal]. Available: https://www.riigiteataja.ee/akt/114052024003. [Kasutatud: 05.05.2026].

REHABILITATSIOONI- JA TEGEVUSKESKUS INTELLEKTIPUUDEGA TÄISKASVANUTELE

ASUKOHASKEEM 1:2000

KIVIMÄE

PRUGI

PARKLA 10+4

SENSOORNE TERAAPIA ALA

VÄLIJÕUSAAL

VÄLINÄITUSTE ALA

METSALINE VARJUALA

TAKTIILNE ALA

AKTIIVSEM AIANDUS- & TÖÖALA

LÕHNASENOORIKA ALA

METSALINE VARJUALA

KOIDIKU

LIIVAKU

HALLIKIVI

HOMMIKU

TINGMÄRGID

- KINNISTUPIIR
- PLANEERITAV HOONE
- PEASISSEPÄÄS HOONESSE
- OLEMASOLEV HOONESTUS
- OLEMASOLEV HOONESTUS
- OLEMASOLEV SÕIDUTEE
- OLEMASOLEV KÕNNITEE
- OLEMASOLEV KÕRGHALJASTUS h= 7-25m
- PLANEERITAV BETOONPLAADIGA ALA
- PLANEERITAV MURUKIVI
- PLANEERITAV VÄLIPAVILJON
- MURU

ASENDIPLAAN M1:500

Asukohaks valisin Nõmmel oleva kinnistu. Ümbruses paiknevad eramud, kõrval kinnistul asub Püha Johannese kool ja lasteaed, ning kinnistuga samale tänavale jääb ka Lauliku lasteaed. Valitud krundi väärtus paikneb eelkõige selle looduslikus keskkonnas, mis on ühtepidi vaikne ja rahulik ala, kuid samal ajal potentsiaalselt mugava ligipääsuga nii linnaosa elanikele kui ka teistele kaugemalt tulijatele.

KONTSEPTSIOON

Kontseptioon seisnes rehabilitatsiooni- ja tegevuskeskuse käsitlemist kui kogukondlikku ning kaasavat keskkonda, kus ruum toetab inimese iseseisvust, heaolu ja sotsiaalset kuuluvust. Looduskeskkonda paigutatud hoone ühendab rehabilitatsiooni, igapäevased tegevused ja kaitstud töö võimalused terviklikuks ruumikogemuseks, mis loob loomulikke kohtumisi erinevate sihtgruppide vahel, aidates kaasa mõistvama ja kaasavama ühiskonna kujunemisele.

Teenuse järel on nõudlust rohkem kui hetkel pakkuda suudetakse

Erinev ruumikasutus võimaldab teendada erinevaid inimesi samas keskkonnas

Keskkond, kus kohtuvad erinevad sihtgrupid

Iseseisvuse ja igapäevaoskuste toetamine

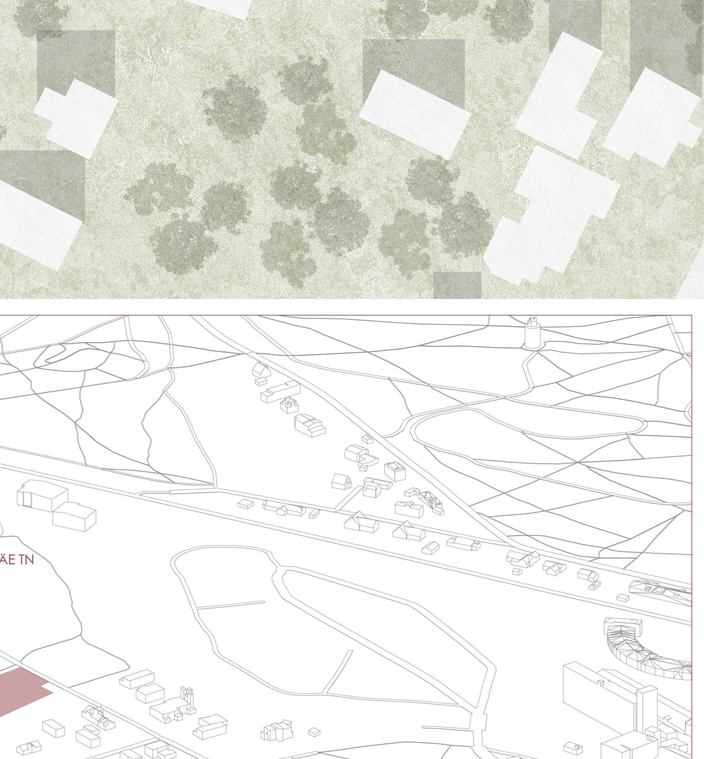

Kinnistu on proprotsioonidelt pikk ja kitsamapoolne, hoone kavandamisel tekkis mõte luua olukordi, kus hoones sees olles näeb ühel ja samal ajal nii hoonest väliruumi kui ka sealt omakorda hoonesse.

Seeläbi saab luua välis- ja siseruumi vahel ühtse sümbioosi, kus kaks keskkonda toimivad soovi korral ühtse ruumikogemusena.

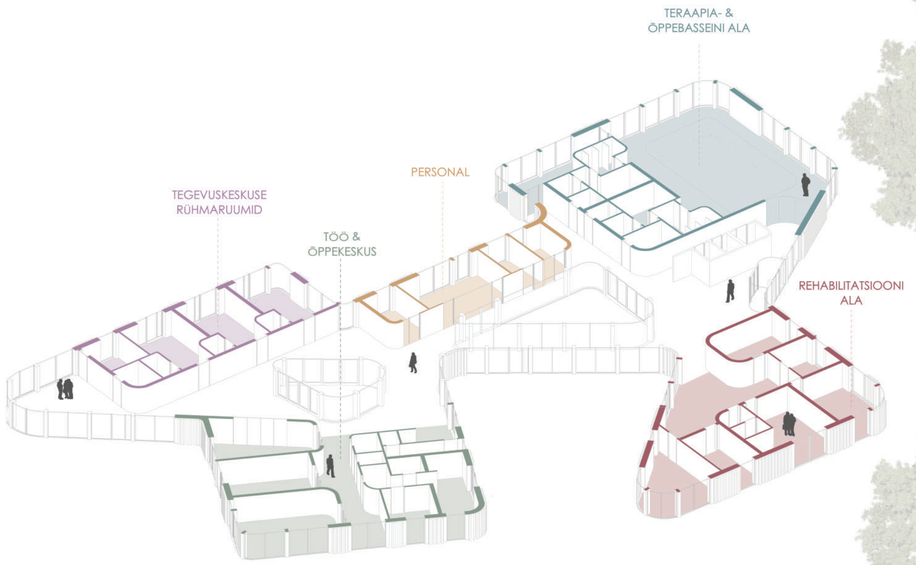

Teraapiablokk on jaotatud kaheks, ühes plokis on teraapia- ja õppebassein koos lisaruumidega ning teine teraapiablokk jääb paremale poole, kus asuvad erinevad teraapiaruumid. Kuna keskuse õppe- ja teraapiabassein on loodud ka kogukonna laste treeningute ja õppetöö tagamiseks, aitab teraapiabloki jaotamine luua üksteisega arvestava rahuliku keskkonna ning vältida suuremat müra külastajatel, kes teraapia vastuvõttu ootavad või parasjagu seansil osalevad.

Hoone välisarhitektuur toimib hoone sisemusele iseloomulikult. Kõrgemad katusealad väljendavad ühiseid alasid, samal ajal kui madalamad katuse osad loovad rühma- ja teraapiaruumidele hubasust. Väiksemad ja rahulikumad ruumid on lahendatud madalama kõrgusega ja ühised, avalikud ning sotsiaalsed alad kõrgema mahuna.

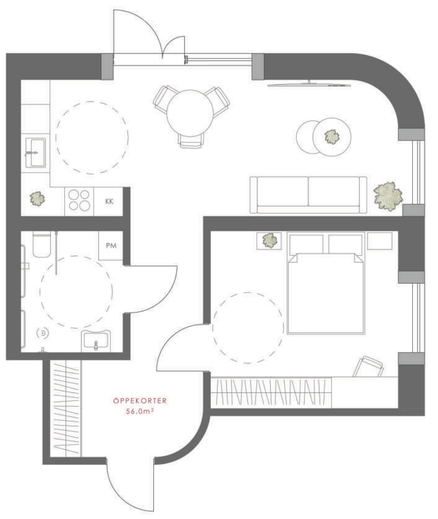

ÕPPEKORTER M1:75

Ruumiprogrammi sai lisatud ka õppekorter. Eestis ei ole teadaolevalt üheski tegevuskeskuses sellist ruumi, mis imiteerib päriselule võimalikult lähedast korterit. Õppekorter on koht, kus kliendid saavad turvalises keskkonnas igapäeva eluoskuseid koos tegevusjuhendajaga harjutada ja praktiseerida.

See annab võimaluse noori ka väljaspool tegevuskeskust iseseisvaks toimetulekuks ette valmistada. Kuna intellektipuudega inimestele on pidev praktiseerimine ja korduvalt asjade läbitegemine õpitu paremini kinnistumiseks oluline, siis loob õppekorter suurepärase keskkonna eluks vajalike oskuste praktiseerimiseks.

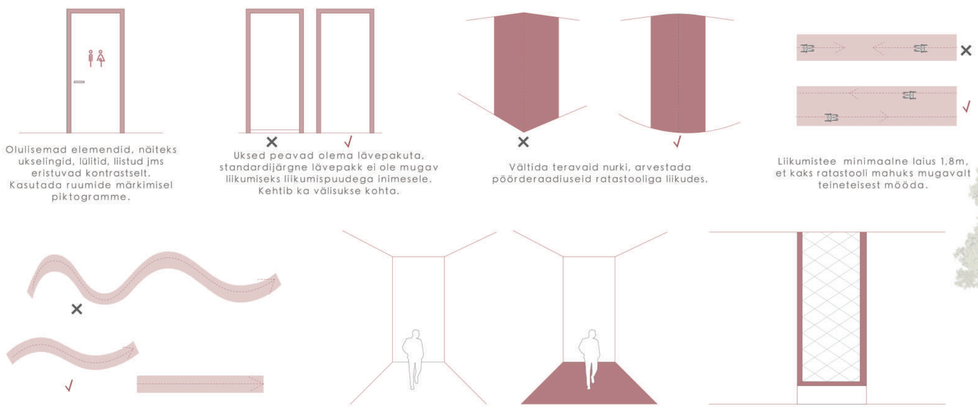

Olulisemad elemendid, näiteks ukselingid, lülitid, liistud jms eristuvad kontrastselt. Kasutada ruumide märkimisel piktogramme.

Uksed peavad olema lävepakuta, standardijärgne lävepakk ei ole mugav liikumiseks liikumispuudega inimesele. Kehtib ka välisukse kohta.

Vältida teravaid nurki, arvestada pöörderaadiuseid ratastooliga liikudes.

Liikumistee minimaalne laius 1,8m, et kaks ratastooli mahuks mugavalt teineteisest mööda.

Konkreetsed liikumisteed / ringliiklus. Liikumistee, mille siht ei ole loetav, tekitab ebakindlust. Sirge või sujuvalt kaarjas tee, mille algus ja lõpp on tajutavad.

Erinevad suuremad pinnad on kergesti eristatavad.

Võimalus peatuda ehk liikumisteel tekivad kohad, kus saab istuda, toetuda ja omaette olla.

Hoone lahendust välja töötates lähtusin sellest, et hoone arhitektuur toetaks inimeste kuuluvustunnet ruumis ning ei tõkestaks seda, sõltumata inimeste eripäradest.

KORRUSEPLAAN M1:150

VAADE KAGUST M1:150

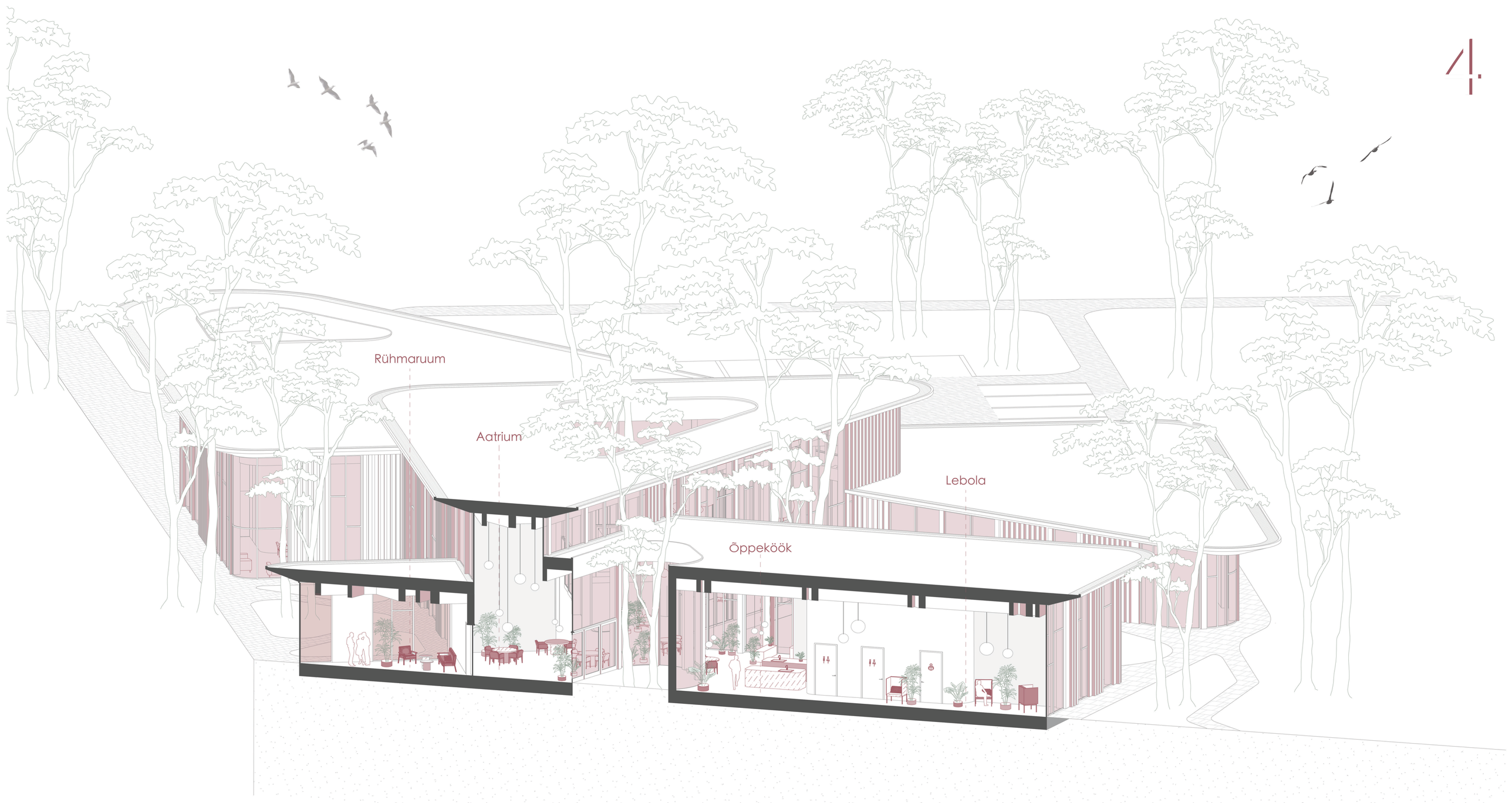

Lugemisnurk on loodud rahulikuks aja maha võtmis kohaks, pakkudes kasutajatele võimalust ümbritsevast saginast eemalduda. Õhuline ruumilahendus ning puidu kasutus loovad hubase ja sooja atmosfääri, mis toetab lõõgastumist ja keskendumist.

Ruum on kujundatud selliselt, et see pakuks mitmekesiseid kasutusvõimalusi , sobides nii omaette olemiseks kui ka vaiksemateks kohtumisteks sõpradega. Pehmed materjalid, loomulik valgus ning rahulik ruumikeel aitavad luua turvalise ja meeldiva keskkonna, kus on hea pikemalt viibida.

3D LÕIGE-B M1:100

LUGEMISNURK

MATERJALID

Hoone välisilme moodustab klaasfassaad ning puitribistik. Katusel on kasutatatud kukeharjamatti Soov oli luua hoone, mis sulandub olemasolevasse keskkonda läbi materjali kasutuse ja arhitektuurse lahenduse poolest. Kasutatud materjalid annavad võimaluse luua ühtpidi õhuline ja avatud, teisalt looduslähedane ja hubane arhitektuurne lahendus. Hoone sisehoovides paiknevad olemasolevad puud aitavad hoonel veelgi enam keskkonda sulanduda

VAADE EDELAST M1:150

VAADE KIRDEST M1:150

GALERII

FÜSIOTERAAPIA

3D LÕIGE-A M1:135

FASSAADI LÕIGE 1:15

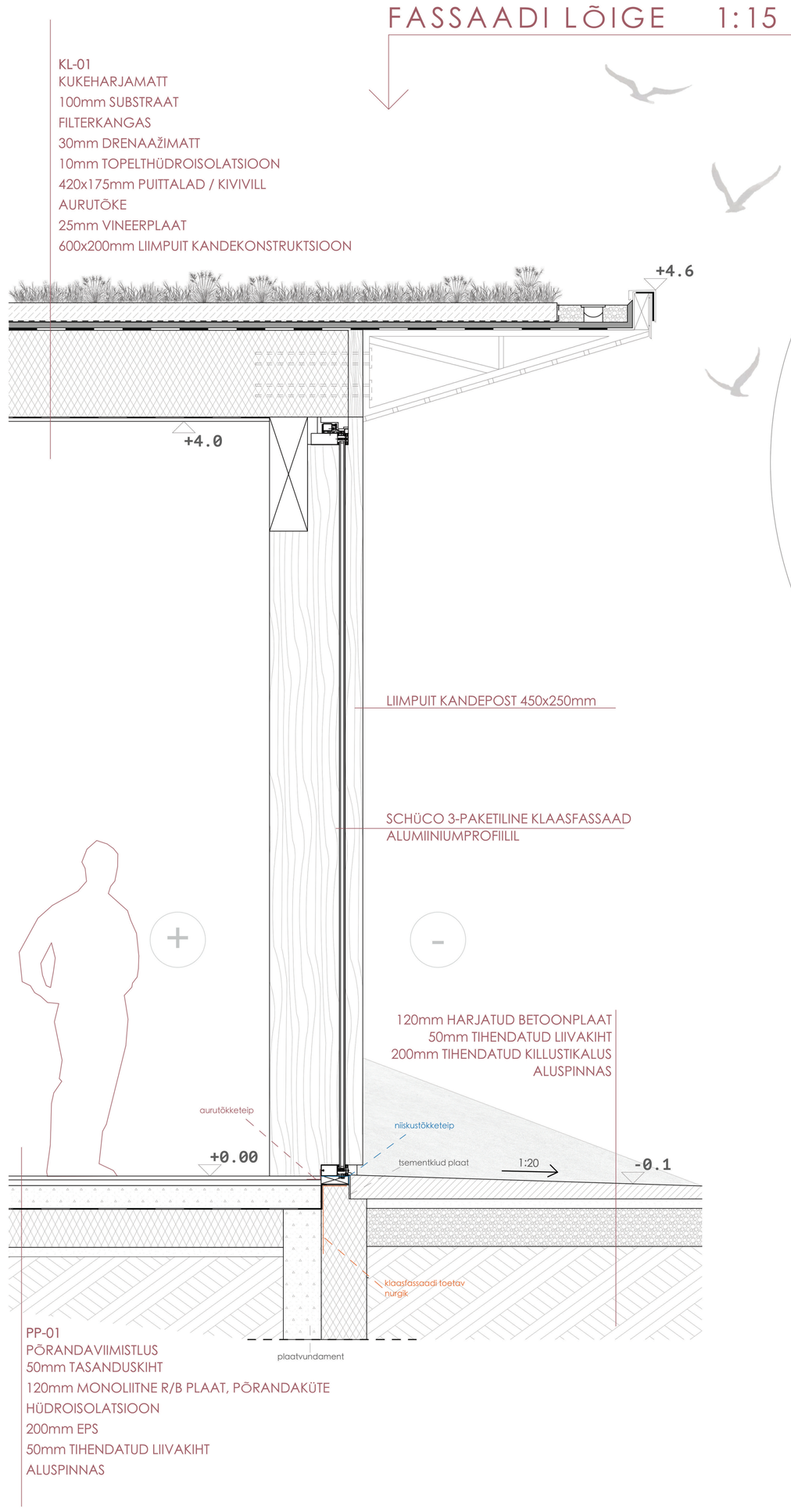

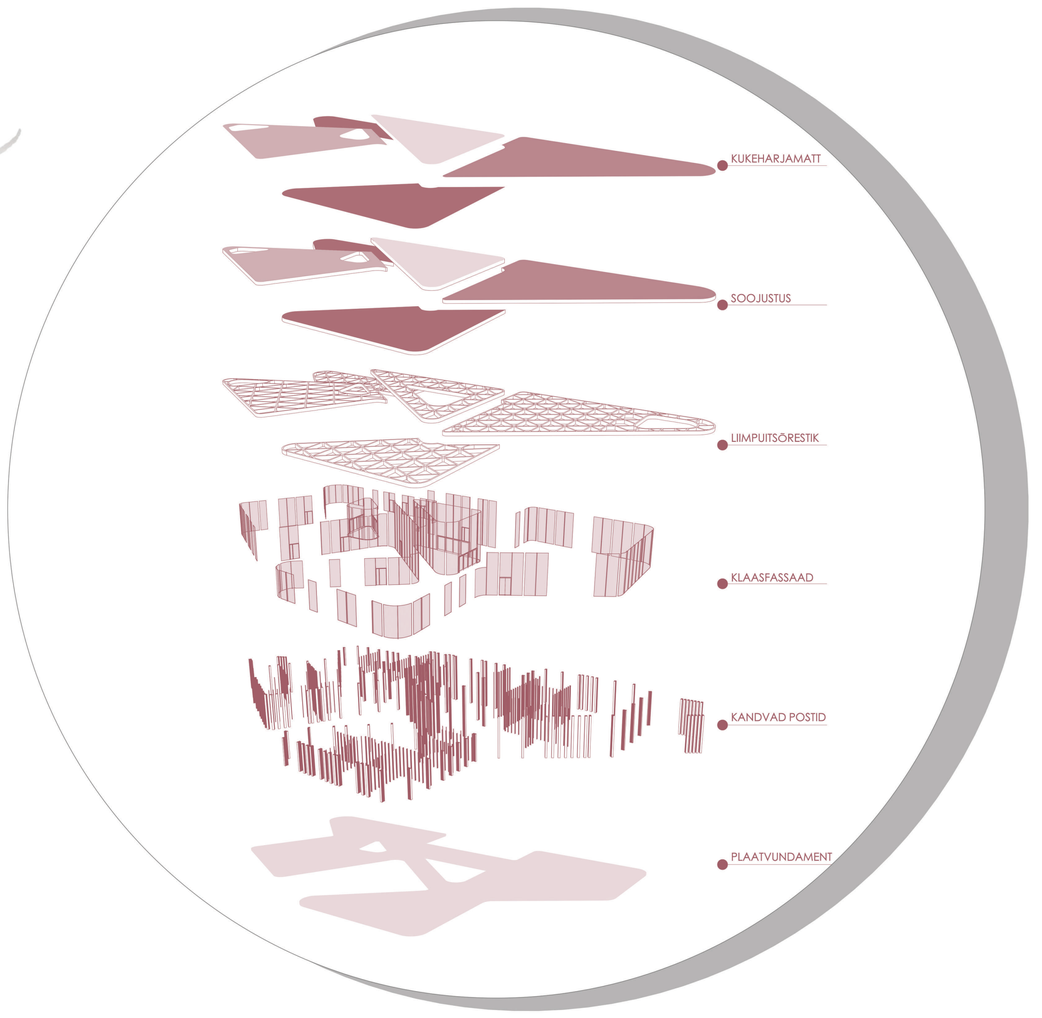

Hoone konstruktiivne osa on lahendatud post-tala süsteemil. Hoone kandvateks osadeks on liimpuitsõrestik ja välisseina perimeetris olevad postid. Kandvad postid on 450x250mm mõõtmega, kolme meetrise sammuga. Ruumi siseselt on stabilsus tagatud kandvate siseseintega. Kavandatava hoone põrand rajatakse plaatvundamendile. Katuslae kandekonstruktsiooniks on puittalad ja liimpuitsõrestik.
Liimpuit kandekonstruktsioon on 600x200mm

PÕHIMÕTTELINE KATUSESÕRESTIKUSKEEM

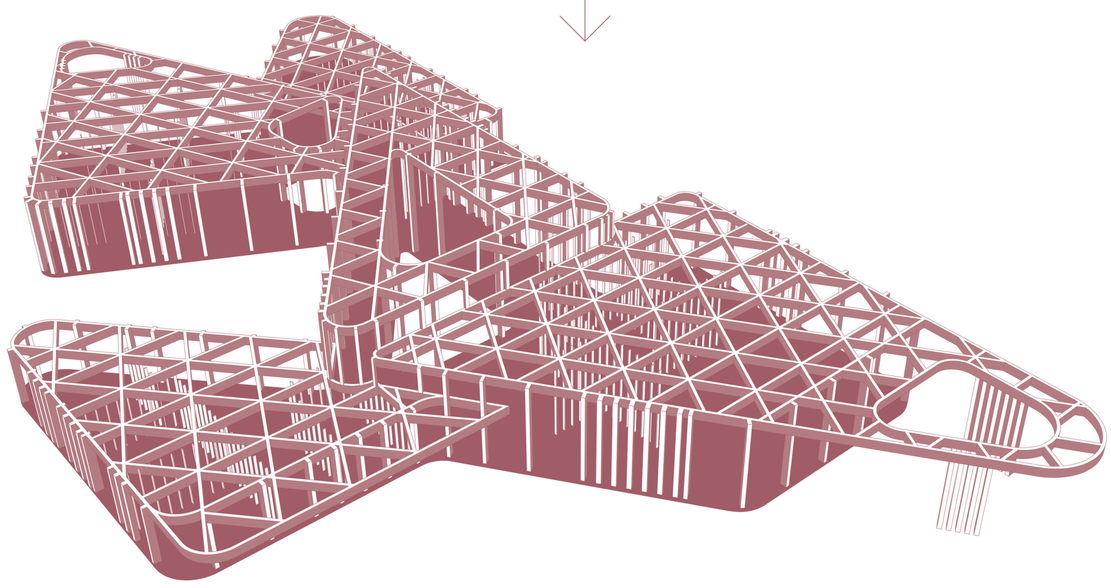

VAADE LOODEST M1:150

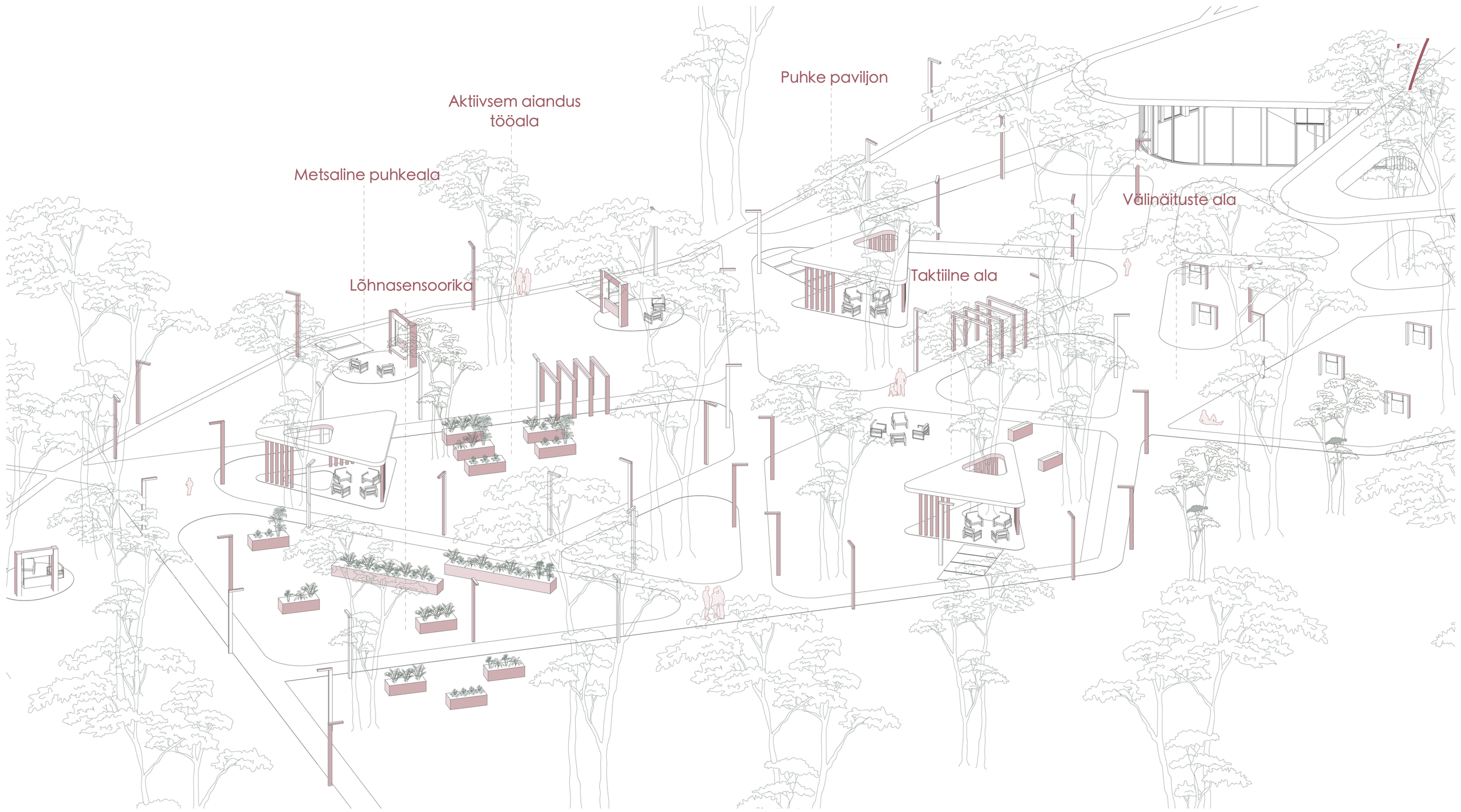

Hoone kujust areneb edasi ka väliruuminile lahendus hoone lõunapoolsel küljel, mis loob kogu alast tervikliku lahenduse. Maastikulahendus jälgib enda teedega kolmnurkset motiivi, luues läbi erinevate kolmnurkade erinevaid välialasid. Kogu väliala ulatuses on kavandatud puhkepaviljonid, mis on hoonele iseloomuliku kolmnurkse vormiga ning kus saab aja maha võtta ja nautida ümbritsevat looduslikku keskkonda.
Väliskeskkond toimib ühtpidi keskuse klientidele nii teraapia kui vaba aja veetmise paigana ja sama ajal on kinnistut läbiv metsaline teerada ühendatud kavandatava väliruumiga, et pakkuda ka mööda liikujatele toredat vaheldust ja uut väliruumilist keskkonda. Olemasolev metsaline teerada kulgeb metsalise varjualaga, kus on loodud erinevad istumisalad.

Kavandatava väliruumi kõige hoone poolsem osa on välinäituse ala, mida saaksid tegevuskeskuse kliendid enda tehtud tööde eksponeerimiseks kasutada. Taktiilne ala toimib nii teraapilise kui ka puhkealana. Taktiilses alas on nii erinevate materjaliga teerada, mida saab soovi korral läbida, et tunnetada erinevate materjalide mõju liikumisel, samuti leiab sealt erinevate materjalidega pindade kaste, mida saab käega katsuda.

METSALINE PUHKEALA

PARK / VÄLITERAAPIA ALA

TAKTIILNE ALA

AIANDUS TÖÖALA

Lisaks lõunapoolsele suuremale väliteraapia alale ja väliruumile paikneb kahe hooneosa vahel sensoorne teraapiaala. See on mõeldud nii teraapiate läbiviimiseks kui ka rahulikuks ajavõtmiseks.
Hoonete vahele jääv ala pakub võimalusi erinevateks lõhnatajul põhinevateks teraapiateks tänu taimekastidele, kuhu on istutatud mitmekesised lõhnataimed.
Sensoorne teraapiaala sobib ka loovteraapiateks, näiteks maalimiseks või muudeks lihtsamateks välitegevusteks.
Sensoorne teraapiaala on paindlikult kasutatav erinevate teraapiavormide jaoks ning pakub meeldivat ja toetavat keskkonda nii keskuse klientidele kui ka igapäevaseks ajaveetmiseks.

METSALISE TEE RAJA POOLT VAADE

SENSOORNE TERAAPIAALA